Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1988 йил 27 декабрь
СЕШАНБА
№ 294 (4.493).

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 4 тийин

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

СССР Министрлар Советининг 24 декабрь куни бўлиб ўтган навбатдан ташқари мажлисида зилзила оқибатларини тугатишда Арманистон ССРга ҳар томонлама ёрдам беришга оид шошилинч чора-тадбирлар кўриб чиқилди.

Барча министрликлар, идоралар, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари Арманистон ССР территориясидаги зилзиладан зарар кўрган шаҳарларни, шаҳар типидаги посёлкаларни, район марказлари ва қишлоқларни, саноат, қишлоқ хўжалиги, транспорт корхоналарини ва уларга қарашли социал соҳа объектларини қайта тиклаш ҳамда қуришга оид таклифларни ишлаб чиқишга зўр ғамхўрлик ва юксак масъулият билан ёндашганликларини СССР ҳукумати уқтириб ўтди.

Мажлисда сўзга чиққан нотиқлар зилзила оқибатида Ленинакан, Кировакан, Спитак, Степанаванда ва Арманистоннинг бошқа аҳоли пунктларида вайрон бўлган ҳамма иншоотларни қайта тиклаш соҳасидаги жуда катта ҳажмдаги ишларни қисқа муддатларда уддалашга иттифоқдош республикаларнинг доимий қардошларча ёрдами ҳамда табиий офат оқибатларини тугатишнинг биринчи босқичига хос бўлган вужудга келган ҳамма муаммоларни ҳал этишга ишчанлик билан оператив ёндашув асосидагина эришиш мумкин эканини алоҳида таъкидладилар. Айни шу ёрдам ва ёндашув туфайлигина аҳолининг турмушини таъминлаш билан боғлиқ бўлган масалаларнинг комплексини ҳал этиш мумкин бўлди ва республиканинг социал-иқтисодий потенциалини қайта тиклашга киришишга имкон берди.

Ишларнинг ҳажми шу билан белгиланадики, икки йил мобайнида жами саҳни 4 миллион квадрат метр бўлган уй-жой биноларини социал-маданий, маиший ва савдо объектлари билан комплекс тарзда, 63 минг ўринли умумий таълим мактабларини, 15 мингдан кўпроқ ўринли мактабгача тарбия муассасаларини, 4820 ўринли касалхоналарни, ҳар сменада 8900 беморни қабул қиладиган амбулатория-поликлиника муассасаларини қайта тиклаш ёки янгидан қуриш лозим. Дастлабки маълумотларга кўра, 136 та корхонада йилига қарийб 1 миллиард 250 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарадиган ишлаб чиқариш қувватлари қўлдан берилгани саноат қурилишининг миқёсларидан дарак беради. Қишлоқ жойларда ҳам катта куч ва маблағ сарфланиши зарур, бу жойларда 150 тадан кўпроқ қишлоқ, 35 мингта якка тартибдаги уй, 260 та мактаб ва мактабгача тарбия муассасалари, шунингдек юзлаб ишлаб чиқариш ва қишлоқ хўжалик объектлари батамом ёки қисман вайрон бўлган.

Вайронагарчилик зонасида қуриладиган ҳамма иморатлар сифатли қилиб, зилзилабардошлик талабларига жуда қаттиқ риоя этиб, энг илғор технология асосида, арман миллий меъморчилигининг тарихан вужудга келган қиёфаси ва хусусиятларини эҳтиёт қилиб сақлаган ҳолда барпо этиш — СССР министрликлари ва идораларининг, иттифоқдош республикалар Министрлар Советларининг таклифларини муҳокама қилиш чоғида СССР ҳукумати ўртага қўйган бош вазифа бўлди.

Кўриб чиқилган ҳамма масалалар юзасидан СССР Министрлар Советининг конкрет қарорлари тайёрланди. Бу қарорларда зилзила оқибатларини тугатиш чора-тадбирларини амалга оширишга ҳаммаси бўлиб, дастлабки чамага кўра, 6—6,5 миллиард сўм. Шу жумладан 1989 йилда 2—2,5 миллиард сўм сарфланиши кўзда тутилади. Бу сарф-харажатлар зилзила оқибатида рўй берган вайроналарни ҳисоблаб чиқиш натижаларига қараб аниқланади.

СССР Министрлар Совети министрликлари ва идоралари, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари зиммасига табиий офат оқибатларини тугатиш ҳамда зилзила оқибатида Арманистон ССРда вайрон бўлган корхоналарни ва социал-маданий соҳа объектларини қайта тиклаш ишларининг боришини мунтазам равишда муҳокама қилиб туриш ва бу соҳада келиб чиқадиган ҳамма масалаларни зудлик билан ҳал этиш вазифасини юклади.

СССР Министрлар Советининг мажлисида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси Н. Н. Слюньков, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат Ю. Д. Маслюков қатнашдилар. Мажлисни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг раиси Н. И. Рижков бошқарди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг комиссиясида

СЎЗ ВА ИШ БИРЛИГИ УЧУН

Зилзиладан зарар кўрган зонанинг барча объектларидаги қайта тиклаш ишларининг бориши кўпгина муҳим топшириқлар зарур даражада жадал бажарилмаётганлигини, айрим масалаларга яна қайтишга тўғри келаётганлигини кўрсатмоқда. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси комиссиясининг 24 декабрда бўлиб ўтган амалий мажлисида сўз билан ишнинг тўла бирлиги таъминланишига эришиш зарурлиги тўғрисида гап борди. Мажлисни СССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари, СССР Госстройи раиси Ю. П. Баталин олиб борди.

Масалан, табиий офат оқибатларини тугатиш ҳозирги босқичининг суръатлари ва графиги учун энг муҳим, ҳал қилувчи жиҳати бўлган транспорт муаммолари тугуни кун тартибида турибди. Транспорт конвейеридаги узилишлар бир қанча объектларда салбий таъсир кўрсатмоқда.

Нима учун юк тушириш ишларининг белгиланган марраси — бир кеча-кундузда икки мингта вагондан юкларни қабул қилиб олишга муваффақ бўлинмаяпти? Қўшимча йўллар, майдонлар, боши берк шоҳ йўллар секинлик билан жиҳозланаётганлиги илгаригидек бунга асосий сабаб бўлмоқда. Мажлисда Ленинакан узели танг жой бўлиб қолаётганлиги айтиб ўтилди. СССР Темир йўллар министрлигига, Транспорт қурилиши министрлигига магистрал бўлимининг вагонларни қабул қилиб олиш қувватини ошириш, бунинг учун зарур техника, автоматикани қайта тиклашни жадаллаштириш вазифаси топширилди. Вагонларнинг бекор туриб қолиш фактлари келтирилди. Темирйўлчилар ва транспорт қурувчиларига Масис станциясида йирик саралаш пункти ташкил этиш имконияти тўғрисидаги масалани жадал ўрганиш топшириғи берилди.

Бугунги кунда транспорт барча турларининг аниқ-пухта, мувофиқлаштирилган ҳаракати зарурлиги таъкидланди. Муваққат уй-жойлар, техника, озиқ-овқатлар ва товарлар етказиб бериш сингари ишларнинг муҳим босқичлари транспортнинг ишига боғлиқдир. Транспорт милициясига, СССР ва республика Ички ишлар министрликларига қайта тиклаш ишлари олиб борилаётган зоналарга борадиган эшелонларни қўриқлашни кучайтириш вазифаси топширилди.

Мамлакат зилзиладан азият чеккан районларга бераётган ҳар томонлама ёрдам қудратли техникавий потенциални вужудга келтириш имконини берди. Амалий мажлисда айтиб ўтилганидек, бу потенциалдан ҳамиша ҳам тўла самара билан фойдаланилмаяпти. Бир қанча участкаларда машина ва механизмларнинг бекор туриб қолиш ҳоллар қайд этилди. Ваҳолонки, бошқа объектларда машина ва механизмлар ғоят етишмаяпти. Бу масала ҳам амалий мажлисларда бир неча бор ўртага қўйилмоқда.

Моддий-техника ресурсларини тақсимлашда комплекс, системали ёндашув зарур. Шундай қилинмаса республика халқ контроли комитети Спитак ва Ахурян районларидаги бир қанча қишлоқларда ўтказган текширув натижасида аниқлангани сингари номутаносибликларга олиб келиши мумкин. Ана шу қишлоқларда деярли фойдаланилмаётган кўплаб миқдордаги ёзги чодирлар борлиги аниқланди. Айни вақтда тиклаш ишларини олиб бораётган отрядларга иссиқ уй-жойлар, ўтовлар, вагон-уйлар, совуқ ўтказмайдиган чодирлар ҳамон зарур бўлиб турибди. Кўрпа-тўшаклар, сафар тўшаги, идиш товоқлар ва бошқа бир қанча рўзғор буюмлари етишмаяпти. Комиссия СССР Госснабига ва республика тегишли органига аҳоли пунктларининг муваққат уйларга, социал-маданий ва маиший объектларни жойлаштириш учун зарур бўлган модулларга эҳтиёжини аниқлашни топширди.

Тиклаш ишлари олиб борилаётган зонада савдо-сотиқ ва умумий овқатланишни яхшилашга катта эътибор берилди. Бу борада яхши ўзгаришлар суст амалга оширилмоқда, дейишди сўзга чиққан кўпгина кишилар. Масалан, бир қанча қишлоқларга нон ўз вақтида олиб келинмаяпти. Одамлар овқатланадиган пунктларнинг санитария ҳолатини қатъий контрол қилиб туриш керак.

Мазали ва хилма-хил озиқ-овқат билан таъминлаш тўғрисида ғамхўрлик қилиш, янги йилда ҳам ишлайдиган кишиларга байрам савдосини йўлга қўйиш топширилди.

ВЦСПС раиси С. А. Шалаев 10 декабрдан буён 99 минг киши кўчирилиб кетилганлигини маълум қилди. Улардан 55 минг киши курортларга, 2 минг киши КПСС Марказий Комитетининг шифохоналарига яна шунча киши ВЛКСМ Марказий Комитетининг санаторий ва дам олиш уйларига жойлаштирилди.

Комиссия аъзолари, Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг раҳбарияти болалар, хотин-қизлар ва қарияларни кўчириш аниқ пухта ташкил этилганлиги учун касаба союзлари Бутуниттифоқ штабига миннатдорчилик изҳор қилдилар. Совет касаба союзлари жабрдийдаларга бераётган моддий ёрдам кўпайиб бораётганлиги айтилди. Уларга ҳозирнинг ўзидаёқ 200 минг сўмдан ортиқ пул тўланди.

Комиссия мажлисида СССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари, СССР Госснаби раиси Л. А. Воронин, Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари С. Г. Арутюнян иштирок этдилар.

(ТАСС).

ПАРТИЯ КОМИТЕТЛАРИНИНГ ПЛЕНУМЛАРИ

Тошкент область партия комитетининг бўлиб ўтган ташкилий пленумида М. М. Мирқосимов область партия комитетининг биринчи секретари қилиб сайланди.

Пленум Р. А. Поповни область партия комитетининг иккинчи секретари, Э. И. Фозилов, В. Г. Гордиенко, С. Д. Сайдалиевни секретарлар этиб сайлади.

* * *

Сирдарё область партия комитетининг ташкилий пленуми бўлди. А. Ф. Клепиков область партия комитетининг биринчи секретари қилиб сайланди. А. Ш. Ҳабибуллаев область партия комитетининг иккинчи секретари, М. Х. Умаров, А. С. Собиржонов, Ю. Ю. Йўлдошев секретарлар этиб сайландилар.

(ЎзТАГ).

СССР Олий Совети Президиумининг

ҚАРОРИ

СССРда ИХТИРОЧИЛИК ФАОЛИЯТИ ҲАҚИДАГИ СССР ҚОНУНИ ЛОЙИҲАСИ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Совети Президиуми **қарор қилади:**

1. СССР Министрлар Совети СССРда ихтирочилик фаолияти ҳақида СССР Олий Советига тақдим этган СССР Қонуни лойиҳаси умумхалқ муҳокамаси учун «Известия Советов народних депутатов СССР», «Правда», «Социалистическая индустрия», «Труд» газеталарида, «Экономическая газета» ва республика газеталарида эълон қилинсин.

2. СССР Министрлар Советига СССРда ихтирочилик фаолияти ҳақидаги СССР Қонуни лойиҳасининг умумхалқ муҳокамаси давомида унинг юзасидан тушган таклифлар ва фикр-мулоҳазаларни кўриб чиқиш, лойиҳага зарур тузатиш ва қўшимчалар киритиш ҳамда уни 1989 йилнинг 15 мартигача СССР Олий Совети Президиумига тақдим этиш топширилсин.

СССР Қонунининг тўлиқ ишлаб чиқилган лойиҳасини Иттифоқ Совети билан Миллатлар Совети доимий комиссиялари хулосасига тақдим этиш мақсадга мувофиқ деб топилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси
М. ГОРБАЧЕВ.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль. 1988 йил 23 декабрь.

ЛОЙИҲА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг

ҚОНУНИ

СССРда ИХТИРОЧИЛИК ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДА

Ушбу Қонун СССР Конституциясига мувофиқ СССРда ихтирочилик фаолиятининг иқтисодий, ташкилий ва ҳуқуқий шарт-шароитларини белгилайди, бу фаолиятнинг принципиал янги ва жаҳон бозорида рақобат қилишга қодир техника ҳамда технологияни яратишга йўналтирилган бўлишини таъминлайди.

Ихтирочилик фаолияти ижтимоий ишлаб чиқаришни революционлаштирувчи ва юксакроқ илмий-техникавий даражага кўтарувчи энг илғор техник ечимлар манбаи бўлиб хизмат қилади, совет халқи фаровонлигини муттасил оширишга, мамлакатнинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлашга ва унинг иқтисодий мустақиллигини кучайтиришга олиб борадиган иқтисодий ҳамда социал тараққиётнинг ҳаракатга келтирувчи бош кучларидан биридир.

СССРнинг сиёсий ва иқтисодий системалари СССР гражданларининг илмий ва техник ижодиёт эркинлигини гарантиялайди, ихтирочилар, меҳнат коллективлари ва жамиятнинг манфаатлари уйғун равишда қўшилиши, ихтирочилик соҳасида социал адолат принципларига қатъий риоя этилиши учун шарт-шароитларни вужудга келтиради.

Қонун ихтироларни яратиш ҳамда улардан фойдаланишдан корхоналар (бирлашмалар), муассасалар, ташкилотларнинг ва улар меҳнат коллективларининг иқтисодий манфаатдорлигини оширишга қаратилган, фан-техника ижодиёти қатнашчиларини маънавий ва моддий рағбатлантириш чораларини кўзда тутади. Қонун ихтирочилик фаолияти қатнашчилари ўртасидаги муносабатларда демократик асосларни ривожлантиради, уларнинг ҳуқуқларига, ижодий ва иқтисодий манфаатларига риоя этилишини гарантиялайди.

I. СССРда ИХТИРОЧИЛИК ФАОЛИЯТИ

1-модда. **Социалистик экономикани ривожлантиришда ихтирочилик фаолиятининг роли**

1. Фан-техника революцияси шароитида, товар-пул муомаласи ривожланган, халқ хўжалигини бошқаришнинг иқтисодий методлари кенг қўлланилаётган, давлат корхоналари билан кооператив корхоналар тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш принциплари асосида ишлаётган шароитда ихтирочилик социалистик экономика самарадорлигини оширишнинг энг муҳим омилларидан бири бўлиб қолмоқда.

2. Ихтирочилик фан-техника ижодиёти соҳасида етакчи мавқени эгаллайди, ишлаб чиқаришда фан ютуқларидан кенг кўламда фойдаланишни, техника ва технологияни такомиллаштиришни таъминлайди, совет жамияти социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштиришнинг устун вазифаларини ҳал этишга олимларнинг, инженер-техник ходимлар ва ишлаб чиқариш новаторларининг меҳнатини жалб этишнинг оқилона формаси ҳисобланади.

3. Давлат ихтирочиликни ривожлантиришга бутун чоралар билан кўмаклашади. Ихтирочиларнинг ижодий фаолияти фахрли бўлиб, уларнинг ижтимоий ишлаб чиқаришга қўшаётган ҳиссаси ҳамманинг таҳсинига сазовордир.

4. Давлат ижтимоий муносабатларни демократиялаш асосида ихтирочилик фаолиятини рағбатлантириш борасида аниқ мақсадга қаратилган тадбирларни амалга оширади, социалистик жамиятнинг ишлаб чиқарувчи кучларини ривожлантиришда, ишлаб чиқариш структурасини янгилаш ҳамда уни ташкил этишни такомиллаштиришда, халқ хўжалигидаги меҳнат унумдорлигини оширишда, товарларнинг, аҳоли учун қилинаётган ишлар ва хизматларнинг юксак истеъмолчилик хоссаларини, жаҳон бозорида совет техникаси ва технологиясининг рақобат қила олиш қобилиятини таъминлашда ихтирочиларнинг ижодий имкониятлари намоён бўлишига ва улардан ҳар томонлама фойдаланишга кўмаклашади.

2-модда. **Корхона — ихтирочилик фаолиятини ташкил этишдаги асосий бўғин**

1. Давлат, кооператив корхонаси ва бошқа корхона, муассаса, ташкилот (бундан буён ҳаммаси «корхона» деб аталади) ихтирочилик ижодиётини ривожлантириш ва ишлаб чиқаришда ихтиролардан фойдаланиш учун зарур шарт-шароитларни вужудга келтиради. Корхона меҳнат коллективининг аъзоларини ихтирочилик фаолиятига жалб этади, социалистик рақобат шароитида юксак самарали техник ечимларни излайди, ихтирочилик фаолияти тажрибасини баҳам кўради, патент ва лицензия ишларини олиб боради.

2. Ихтирочилар корхонада ихтирочилик фаолиятини ташкил этиш ва амалга ошириш билан боғлиқ барча масалаларни ҳал қилишда бевосита ёки ўзларининг жамоат ташкилотлари орқали қатнашадилар. Корхонанинг меҳнат коллективи кенгашида, фан-техника кенгаши ёки техникавий-иқтисодий кенгашда уларнинг вакиллари бўлиши керак.

3. Корхона маъмурияти касаба союз комитети билан келишиб ихтирочига ихтирони яратиш ва уни ишлаб чиқаришда фойдаланишга тайёрлаш учун якка тартибдаги иш режимини белгилаши мумкин.

Мазкур режим алоҳида иш графигида, ижодий отпуска беришда, зарур ускуна, асбоб, материал, ахборот билан таъминлашда ўз ифодасини топади.

Корхона ихтирочилар учун улар ихтиро устида ишлаётган даврда асосий ишдан озод қилиб ва улар илгари олган ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда маош тўлаб, махсус лавозимларни жорий этиш ҳуқуқига эгадир.

Корхона ходимларининг сонини қисқартириш чоғида шу корхонада фойдаланилган ихтироларнинг авторлари ишда қолдирилиш учун устун ҳуқуққа эгадирлар.

4. Маъмурият, жумладан техникавий ечимларни конкурс асосларида ишлаб чиқиш, шу мақсадда муваққат коллективларни тузиш йўли билан ихтирочилик фаолиятини ташкил этишнинг самарали методларини қўлланади.

(Давоми иккинчи бетда).

РЕСПУБЛИКА КЕНГАШИ

26 декабрда Тошкентда ўз ишини бошлаган республика семинар-кенгашида Ўзбекистон ССР Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги корхоналар ва ташкилотларини тўла хўжалик ҳисобига ўтказишга оид вазифалар муҳокама қилинди.

Сўзга чиққан кишилар тармоқнинг моддий-техника базасини мустаҳкамламай, кўрсатиладиган хизмат сифатини тубдан яхшиламай туриб хўжалик юритишнинг янги шароитида тармоқ ходимларининг самарали ишлашига эришиб бўлмаслигини таъкидладилар. Туб иқтисодий ислоҳот меҳнаткаш инсон тўғрисида ғамхўрликни асосий ўринга қўйиши кенгашда қайд этилди. Шунинг учун министрлик бўлинмалари хизмат турларини анча кўпайтиришлари, маиший хизматни сифат жиҳатидан янги даражага олиб чиқишлари зарур.

Семинар-кенгаш программасига биноан давра суҳбати ўтказилади. Суҳбатда тармоқдаги илғор корхоналар ва ташкилотларнинг раҳбарлари иш тажрибаларини баҳам кўрадилар, малакали кадрлар тайёрлаш муаммоларини муҳокама қиладилар ва барқарор фойда олиш йўлларини белгилайдилар.

(ЎзТАГ).

СОВЕТ ПАРЛАМЕНТИ АЪЗОЛАРИ ВИЗИТИНИНГ ЯКУНЛАРИ

СССР парламент группасининг делегацияси Араб парламент иттифоқи (АПИ)нинг таклифига биноан шу ташкилотнинг Дамашқдаги қароргоҳига борди. Делегацияга СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов бошчилик қилди. Делегация составида СССР Олий Советининг депутати, СССР ўрмон давлат комитетининг раиси А. С. Исаев ва СССР Олий Советининг депутати, Молдавия ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари В. К. Киктенко бор эдилар.

Визит программасида Сурия, Иордания ва Ироқнинг АПИга кирувчи парламент группалари билан, шунингдек Фаластин Миллий кенгашининг вакиллари билан учрашувлар ўтказиш белгиланган эди. Мазкур мамлакатларда делегация парламент ва ҳукумат даражаларида қабул этилди. У САР Миллий кенгаши (парламенти) раиси А. К. Каддура ва Сурия ташқи ишлар министри Ф. Аш Шараа билан учрашувлар ўтказди.

Аммонда совет парламентининг аъзоларини Иордания қироли Ҳусайн, бош министри З. Ар Рифоий, валиаҳд шаҳзода Ҳасан қабул қилдилар. Сенат раиси А. К. Ал Лавзий билан музокаралар бўлиб ўтди.

Делегация Фаластин Миллий кенгашининг раиси А. Х. Ас Сайёҳ билан учрашди.

Бағдодда Ироқ революцион қўмондонлиги кенгашининг аъзолари — бош министрнинг биринчи ўринбосари Т. Я. Рамадан ва Миллий кенгаш (парламент) раиси С. Ҳаммадий билан учрашувлар ўтказилди.

Араб парламент иттифоқининг бош секретари А. Бурави ҳамда АПИнинг бошқа раҳбарлари билан музокаралар чоғида энг муҳим халқаро муаммолар ҳамда Совет ва Араб парламент аъзолари ўртасидаги ҳамкорлик масалалари хусусида фикрлашиб олинди.

АПИ Бош секретари Арманистонда рўй берган ва кўп кишини нобуд қилган зилзила муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдирди ва совет халқига бу фожиа оқибатларини тезроқ бартараф этишни тилади.

Халқаро муносабатларда кескинликни юмшатиш, кескинлик манбаларини тугатиш йўлларини излаш ҳамда халқаро муаммоларни ва дунёнинг турли районларидаги, жумладан Афғонистондаги, Намибиядаги, Форс кўрфази зонасидаги, Кампучиядаги маҳаллий можароларни тинч ҳал этишга эришиш муҳити қарор топа бошлаганини томонлар мамнуният билан қайд этдилар. Томонлар Афғонистонга доир Женева битимлари имзоланганини табрикладилар ҳамда шу битимларнинг ҳамма қатнашчилари уларнинг моддаларини бажариши Афғонистонда тинчлик ўрнатилишига олиб келади ва бу мамлакатнинг мустақил ривожланишини таъминлайди, деб умид билдирдилар. М. С. Горбачевнинг БМТ Бош Ассамблеяси сессиясидаги нутқида ўртага қўйилган ташаббусларга, шу жумладан совет қуролли кучлари ва қурол-яроғларини бир томонлама қисқартириш ташаббусига юқори баҳо берилди, бу ташаббуслар халқаро кескинликни юмшатишни мустаҳкамлашга қўшилган амалий ҳисса, деб ҳисобланади.

Исроил араб ерларини ҳамон оккупация қилиб турганлиги ва Исроил маъмурларининг босиб олинган территориялардаги зулмкорлиги натижасида Яқин Шарқда кескинлик сақланиб турганлиги муносабати билан иккала томон ташвиш изҳор этди. Фаластинлик араб халқининг ўз йиллигини нишонлаган ҳамда оккупацияга ва Исроилнинг жабр-зулмига ҳаққоний жавоб бўлган қаҳрамонона қўзғолони қўллаб-қувватланди.

Томонлар Фаластин Миллий кенгашининг яқинда Жазоирдаги сессиясида мустақил Фаластин давлати тузилганлиги эълон қилинганини табрикладилар. Бу давлатнинг дунёга келиши фаластинлик араб халқи хоҳиш-иродасининг рўёбга чиққанлиги, унинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқининг амалий ифодаси эканини томонлар уқтириб ўтишди. БМТ воситачилигида, можаронинг барча қатнашчилари, жумладан ФОТнинг, шунингдек БМТ Хавфсизлик Кенгаши беш доимий аъзосининг тенг ҳуқуқли асосдаги иштирокида халқаро тинчлик конференциясининг чақирилиши орқали Яқин Шарқда тинчлик ўрнатилиши тўғри йўлдир, деган якдил фикр билдирилди.

Ироқ билан Эрон ўртасидаги уруш тўхтатилганлиги, улар БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 598-резолюциясини қабул этганлиги ҳамда можарони иккала қўшни мамлакат манфаатларига мос бўлиб тушадиган ва умуман регионда тинчликка асос соладиган тарзда бартараф этишга эришиш мақсадида БМТ воситачилигида сулҳ музокаралари бошланганлиги муносабати билан иккала томон мамнуният изҳор этди.

Музокараларнинг қатнашчилари Исроилнинг Ливандаги тажовузкорлик ҳаракатлари давом этаётганини қораладилар ва Исроилнинг ҳамма қўшинлари жанубий Ливан территориясидан олиб чиқиб кетилишини талаб қилдилар. Улар Ливандаги турли гуруҳлар ўртасида иноқликка эришилади, Ливан давлати, бу мамлакатнинг суверенитети ва мустақиллиги мустаҳкамланади, деб умид билдирдилар.

Томонлар ўз ўрталаридаги муносабатлардан ва мавжуд алоқалардан мамнуният изҳор қилдилар. Улар мазкур муносабатларни янада ривожлантириш, жумладан, бутун инсониятни ташвишга солиб турган маҳаллий ва жаҳоншумул муаммоларни сиёсий ҳал этиш имконини излаш йўли билан халқаро тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш мақсадида парламентлараро иттифоқ доирасидаги ҳаракатларни мувофиқлаштириб туриш борасида планли негиздаги алоқаларни кенгайтириш зарур деб ҳисоблайдилар. Совет делегациясининг ривожланаётган мамлакатларнинг қарздорлиги ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш муаммоси билан боғлиқ масалаларни ҳамда халқаро парламент анжуманларида муҳокама қилинадиган масалаларни кўриб чиқиш пайтида Совет ва Араб мамлакатлари парламент аъзоларининг ўзаро баҳамжиҳат ҳаракат қилишлари тўғрисидаги ташаббусини Араб томони табриклаб кутиб олди. Совет делегацияси эса парламентлараро иттифоқ ташкил топган куннинг 1989 йилда нишонланадиган юз йиллиги муносабати билан шу иттифоқ доирасидаги ҳаракатларни мувофиқлаштириб олиб бориш тўғрисида, шунингдек ўзаро қизиқишга сазовор бўлган масалаларни муҳокама қилиш учун араб ва социалистик мамлакатлар парламент аъзоларининг учрашувини уюштириш имкониятини ўрганиш ҳақида АПИ Бош секретариатининг таклифларини қўллаб-қувватлади. Томонлар парламент делегацияларини ўзаро юбориб туриш ва ҳужжатлар айирбошлашни давом эттириш зарур, деган фикрга келдилар.

Совет делегацияси томонлар ўртасидаги муносабатларни мустаҳкамлаш манфаатлари йўлидаги фикрлашувларни давом эттириш учун АПИ Бош секретарига Совет Иттифоқига ташриф буюриш учун расмий таклифнома топширди. Бу таклифнома миннатдорчилик билан қабул этилди. Таклифни амалга ошириш муддатлари бундан буёнги алоқалар пайтида белгиланади.

ЎЗБЕКИСТОН — ҚАРДОШ АРМАНИСТОНГА

700412-счётга ҳамон пул тушмоқда. Арманистон ССРдаги зилзила оқибатларини тугатишда ёрдам берувчи Ўзбекистон ССР комиссиясидан маълум қилишларича, 26 декабрь эрталабгача ана шу маблағ ўттиз бир миллион бир юз қирқ саккиз минг тўрт юз сўмни ташкил этди.

Шу жумладан гражданлар 1.616 минг сўм, меҳнат коллективлари ва жамоат ташкилотлари 29.532,4 минг сўм пул ўтказдилар.

(ЎзТАГ мухбири).

ЛОЙИҲА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг ҚОНУНИ

СССРда ИХТИРОЧИЛИК ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши биринчи бетда).

5. Корхона маъмурияти ҳамда меҳнат коллективи ихтирочиларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига қатъий риоя этишлари шарт.

6. Корхона маъмурияти ихтирочилик фаолияти билан боғлиқ ишларнинг самарадорлигини ошириш учун ихтирочиларнинг патент бўлинмаларига ва жамоат ташкилотларига бутун чоралар билан кўмаклашади.

3-модда. Ихтирочилик фаолиятини ривожлантиришда давлат бошқаруви органларининг роли

1. СССР Фан ва техника давлат комитети мамлакатда ихтирочилик фаолиятини ривожлантириш ишларига бошчилик қилувчи умумдавлат органидир.

СССР Фан ва техника давлат комитети меҳнаткашларнинг фан-техника ижодиёти ҳар томонлама ривожлантирилишини, муҳим халқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган ихтиролардан ишлаб чиқаришда кенг миқёсда фойдаланилиши устидан назоратни таъминлайди. СССР Фан ва техника давлат комитети ҳузуридаги ихтиролар ва кашфиётлар давлат комитети ихтироларга берилган аризаларни экспертизадан ўтказади, патентларни беради ва уларни рўйхатга олади, министрликлар, идоралар ва корхоналарнинг патент хизматларига методик ёрдам кўрсатади, патентшунос кадрлар тайёрлашни таъминлайди, патент-ахборот ишини олиб боради.

2. СССР Госплани, бошқа марказий иқтисодий органлар мамлакатни иқтисодий ва социал ривожлантириш планларини тузиш чоғида ихтирочилик фаолиятини ривожлантириш ҳамда унинг натижаларини халқ хўжалигида рўёбга чиқариш учун шарт-шароитларни яратишга қаратилган ташкилий ва иқтисодий тадбирларни кўзда тутадилар, янги техника ва технологияни яратишга берилган давлат буюртмалари асосида тармоқлараро характердаги муҳим ихтиролардан халқ хўжалигида кенг фойдаланилишини таъминлайдилар.

3. СССР министрликлари ва идоралари, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари техника сиёсатини ишлаб чиқиб, амалга ошириш чоғида иқтисодий воситалар ва омиллардан актив фойдаланиб, тармоқларда ва республикаларнинг халқ хўжалигида ихтирочилик фаолиятини устун даражадаги катта муаммоларни ҳал этишга, маҳсулот ва технологиянинг принципиал янги турларини ишлаб чиқишга йўналтирадилар; зарур ҳолларда энг истиқболли ихтироларни ишлаб чиқиш ва улар асосида янги саноат ишлаб чиқаришини ўзлаштириш учун махсус илмий-техника корхонаси, жорий қилиш ва ишлаб чиқариш корхоналари барпо этадилар, шунингдек ўз қарамоғидаги корхоналарга марказлаштирилган фондлардан зарур молиявий ва материал-техника ресурслари берадилар.

4-модда. Халқ депутатлари Советларининг ихтирочилик соҳасидаги функциялари

1. Халқ депутатлари Советлари ўз ваколатлари доирасида тегишли регионда жойлашган корхоналарда ишлаб чиқариш ва социал инфраструктурани такомиллаштириш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, юқори сифатли халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ва аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасидаги энг муҳим вазифаларни ҳал этиш юзасидан ихтирочилик фаолиятини ривожлантиришга кўмаклашадилар.

2. Халқ депутатлари Советлари ихтирочиликни кенг миқёсда ривожлантириш учун шароит яратадилар, зарур биноларни, моддий-техникавий воситаларни бериб қўйиш, ахборот билан таъминлаш ва бошқа хил хизматларни кўрсатиш йўли билан аҳолининг ҳаваскор техникавий ижодкорлигига кўмаклашадилар, регионадаги ихтирочилик фаолиятининг илғор тажрибасини оммалаштиришни ташкил этадилар.

3. Халқ депутатлари Советлари ихтиролар асосида ишлаб чиқариш техникасини такомиллаштиришга қаратилган ташкилий-оммавий ишни ўтказадилар, регион халқ хўжалигида ихтиролардан фойдаланиш натижаларини кўриб чиқадилар, ихтирочилар ижодининг обрў-эътиборини, уларнинг жамиятдаги социал мавқеини ошириш юзасидан самарали чора-тадбирларни кўрадилар, ихтирочиларни Советнинг саноатга, қурилишга, транспортга, қишлоқ хўжалигига, аҳолига маиший хизмат кўрсатишга қарайдиган доимий депутатлик комиссиялари ва бошқа органларининг фаол ишига жалб қиладилар.

4. Халқ депутатлари Советлари регионда ихтирочилик фаолияти тўғрисидаги қонунларга риоя этилишини назорат қиладилар, ихтирочиларнинг ҳуқуқларини ва қонуний манфаатларини рўёбга чиқаришда уларга ёрдам берадилар.

5-модда. Жамоат ташкилотлари ва ихтирочилик

1. Оммавий ихтирочиликни ривожлантириш соҳасидаги иш касаба союз, комсомол ташкилотлари ва бошқа жамоат ташкилотларининг уставлар (низомлар)ига мувофиқ, уларнинг кенг иштироки билан амалга оширилади.

2. Ихтирочиларнинг жамоат ташкилотлари, СССРнинг инженерлик ва илмий-техника жамиятлари, шунингдек СССРдаги ихтирочилик фаолиятини ривожлантиришга алоқадор бўлган бошқа жамоат ташкилотлари ихтирочиларга ташкилий, моддий ва бошқа ёрдам берадилар, ихтирочилик фаолиятидаги тажрибани алмашиш ва ютуқларни пропаганда қилиш билан шуғулланадилар, ихтирочиларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишда давлатга кўмаклашадилар, улар хўжалик ҳисобидаги жорий этиш корхоналари, ташкилотлари, группаларини ва муваққат ижодий коллективларни тузишлари мумкин.

II. ИХТИРО ВА УНИНГ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗАСИ

6-модда. Ихтиро тушунчаси

1. Янгилиги, аён эмаслиги ва ишлаб чиқаришда қўлланиши мумкинлиги билан ажралиб турган вазифанинг техникавий ечими ихтиро, деб тан олинади.

2. Техникавий ечимнинг моҳияти биринчи бўлиб ариза берилган кунгача техника ва технологиянинг аввалги даражасидан маълум бўлмаган тақдирда, у янгилик деб ҳисобланади.

3. Техникавий ечимнинг моҳияти муайян соҳадаги мутахассис учун маълум бўлган техника даражасидан аниқ-равшан келиб чиқмаган тақдирда, у аён эмас, деб ҳисобланади.

4. Техникавий ечим яратилган пайтда ёки келажакда мамлакат халқ хўжалигида фойдаланилиши мумкин бўлган тақдирда, у ишлаб чиқаришда қўлланиладиган деб ҳисобланади.

5. Қурилма, усул (шу жумладан, микробиология усули, шунингдек даволаш, диагностика ва профилактика усуллари), модда (жумладан, химиявий ва даволаш моддаси), микроорганизм штамми, шунингдек илгари маълум бўлган қурилма, усул, модда, микроорганизм штаммининг янги вазифада қўлланилиши ихтироларнинг объектлари бўлиши мумкин.

6. Қуйидагилар ихтиролар деб тан олинмайди:

Илмий назариялар;

хўжаликни ташкил этиш ва бошқариш методлари;

шартли белгилар, жадваллар, қоидалар;

ақлий операцияларни бажариш схемалари, қоидалари ва методлари;

ҳисоблаш машиналарининг алгоритмлари ва программалари;

иншоотлар, бинолар, территорияларнинг лойиҳалари ва уларни планлаштириш схемалари;

буюмларнинг фақат ташқи қиёфасига тааллуқли бўлган ҳамда эстетик эҳтиёжларни қондиришга қаратилган таклифлар;

ушбу модданинг биринчи бандида кўзда тутилган талабларга жавоб бермайдиган бошқа ечимлар.

7. СССРнинг мудофаа қобилиятига тааллуқли ихтиролар махфий ҳисобланади. Башарти, бошқа ихтиролар мамлакатнинг алоҳида давлат манфаатларига дахлдор бўлса, улар ҳам белгиланган тартибда махфий деб тан олиниши мумкин.

7-модда. Ихтирога авторлик

1. Ихтирога авторлик ҳуқуқи ихтирони яратган гражданга берилади.

2. Агар ихтирони яратишда биргаликда бир неча граждан қатнашган бўлса, уларнинг ҳаммаси бу ихтиронинг авторлигига шерик ҳисобланади.

3. Ихтирони яратишга ўзининг бевосита ижодий ҳиссасини қўшмаган, авторга фақат техникавий, маслаҳат, ташкилий ёки моддий ёрдам берган ёҳуд ихтиро ҳуқуқларини расмийлаштиришга ва ишлаб чиқаришда ихтиродан фойдаланишга кўмаклашган граждан авторликка шерик, деб тан олинмайдилар.

4. Ихтиронинг биргаликдаги авторларига тегишли ҳуқуқлардан фойдаланиш тартиби уларнинг ўртасидаги битим билан белгиланади. Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, корхоналар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ихтиронинг шерик авторлари ҳуқуқларини амалга оширишга аралашишлари мумкин эмас.

5. Ихтирога авторлик ҳуқуқи муддатсиз ва тортиб олинмайдиган шахсий ҳуқуқдир.

8-модда. Ихтиронинг ҳуқуқий муҳофазаси

1. Ихтирога ҳуқуқ давлат томонидан муҳофаза қилинади ва патент билан тасдиқланади.

2. Ихтирога берилган патент тақдим этилган техникавий ечим ихтиро деб тан олинганини, ихтирога авторликни, ихтиронинг биринчилигини ва ихтиродан фойдаланишга устун ҳуқуқни тасдиқлайди.

3. Ихтиро патенти ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига тўғри расмийлаштирилган ариза топширилган кундан бошлаб йигирма йил мобайнида амал қилади.

4. Патент воситаси билан ҳуқуқий муҳофаза ихтиро формуласида кўзда тутилган ишгагина татбиқ қилинади. Тасвир ва чизмалар ихтиро формуласини талқин этиш мақсадларигагина хизмат қилади.

5. Маҳсулот олиш усулига берилган патентнинг амал қилиши шу усулда бевосита тайёрланган маҳсулотга ҳам татбиқ этилади.

Бунда, аксини исботловчи далил-исботлар бўлмаган тақдирда, маҳсулот патентланган усулда олинган ҳисобланади.

6. Ижтимоий манфаатларга, инсонпарварлик ва социалистик ахлоқ принципларига зид бўлган ечимлар ихтиро тарзида ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилинмайди.

7. Кўпроқ биологик усул билан олинган ўсимликларнинг янги навлари, чорва зотларининг ҳуқуқий муҳофазаси махсус қонунлар асосида амалга оширилади.

9-модда. Ихтиродан фойдаланиш танҳо ҳуқуқи

1. Патент эгаси ихтиродан танҳо фойдаланиш ҳуқуқига эгадир.

2. Ихтиродан танҳо фойдаланиш ҳуқуқи патент эгасига ихтиродан ўз ҳоҳишига кўра фойдаланиш ҳуқуқини, шунингдек ушбу Қонунга зид бўлган ҳолатларда ихтиродан фойдаланишни тақиқлаш ҳуқуқини беради.

10-модда. Ихтиродан танҳо фойдаланиш ҳуқуқини бузиш деб тан олинмайдиган ҳаракатлар

Қуйидагилар ихтиродан танҳо фойдаланиш ҳуқуқини бузиш деб ҳисобланмайди:

ихтирода баён этилган ва патентлар билан ҳимоя қилинган воситаларни бошқа мамлакатларнинг денгиз ёки дарё кемалари ичида, кема сиртида, машиналарда, мосламаларда, механизмларда ва бошқа ускуналарда қўлланиш, бу кемалар СССР сувларида вақтинча ёки тасодифан бўлган пайтларда, мазкур воситалар фақат кема эҳтиёжлари учун фойдаланилган тақдирда;

ихтирода баён этилган, патентлар билан ҳимоя қилинган воситалар бошқа мамлакатларнинг ҳаво, космик ёки ердаги қатнов воситалари ёҳуд шу воситалар учун ёрдамчи асбоб-ускуналар конструкциясида қўлланиш, мазкур қатнов воситалари СССР территориясида вақтинча ёки тасодифан бўлган пайтда.

Агар денгиз ёки дарё кемалари, ҳаво, космик ёки ердаги қатнов воситалари СССР гражданларига ва совет юридик шахсларига айни шундай ҳуқуқларни берадиган мамлакатларнинг одамлари ёки юридик шахсларига қарашли бўлса, юқорида кўрсатилган ҳаракатлар ихтиродан танҳо фойдаланиш ҳуқуқини бузиш ҳисобланмайди.

11-модда. Барвақт фойдаланиш ҳуқуқи

Патент билан муҳофаза қилинадиган ихтиронинг биринчилиги санасидан аввал, патент эгасидан мустақил равишда, мазкур ихтирога ўхшаш ечимдан фойдаланган ёки бунинг учун зарур тайёргарликларни кўриб қўйган ҳар қандай киши бундан кейин ҳам ундан текин фойдаланиш ҳуқуқини сақлаб қолади.

12-модда. Патент эгаси

1. Ихтиро учун патент:

Ихтиронинг авторига;

Автор патент олиш учун берган талабномасида ёки ихтиронинг СССР Давлат ихтиролар реестрига киритилишидан аввал исталган вақтда ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига топширган аризасида патент эгаси деб кўрсатган одамга ёки юридик шахсга (унинг розилиги бўлган тақдирда);

ихтиро авторининг ҳуқуқий ворисига (ворислик тўғрисидаги қонунга биноан);

автор ёки патент эгаси ихтиродан танҳо фойдаланиш ҳуқуқини белгиланган тақдирда давлатга берган бўлса, СССР Давлат патент фондига берилади.

2. Агар ихтирони автор корхонада (жамоат ташкилотида) ишлаган даврида яратган бўлса ва авторнинг фаолияти ўзига берилган топшириққа мувофиқ корхонанинг (жамоат ташкилотининг) ҳужжатларидан кўриниб турганидек, ихтиро яратилиши билан тугаган айни шу техникавий вазифани ҳал этишга қаратилган бўлса, ихтиро учун патент автор билан корхонага (жамоат ташкилотига) биргаликда берилади.

3. Агар автор билан корхона (жамоат ташкилоти) ўртасида тегишли шартнома тузилган бўлса, ихтиро учун патент корхонага (жамоат ташкилотига) берилади.

Шартномада патент олиш ҳуқуқидан воз кечиш билан бир қаторда авторнинг самарали ижодий фаолияти учун зарур бўлган моддий, ишлаб чиқариш ва социал характердаги шароитларни яратиш ҳамда яратилган ихтиролардан фойдаланиш учун мукофот тўлаш юзасидан корхона (жамоат ташкилоти)нинг вазифалари белгилаб қўйилади.

13-модда. Ихтиро учун патент беришга талабнома

1. Ихтиро учун патент бериш талабномаси (бундан буён «ихтирога талабнома» деб юритилади) ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига:

Ихтиро автори томонидан;

ушбу Қонуннинг 12-модда 2-бандида кўзда тутилган шартлар мавжуд бўлган тақдирда корхона (жамоат ташкилоти) билан ихтиро автори томонидан биргаликда;

ушбу Қонуннинг 12-модда 3-бандида кўзда тутилган шартлар мавжуд бўлган тақдирда корхона (жамоат ташкилоти) томонидан;

автор, корхона (жамоат ташкилоти) ёки автор билан корхона (жамоат ташкилоти) биргаликда ўзларининг талабнома топшириш ҳуқуқини белгиланган тартибда берган одам ёки юридик шахс томонидан тақдим этилади.

2. Ушбу Қонуннинг 12-модда, 2-бандида кўзда тутилган шартлар мавжуд бўлган тақдирда, корхона (жамоат ташкилоти)нинг маъмурияти авторнинг ихтиро яратганлиги тўғрисида эслатган кунидан бошлаб, уч ой мобайнида ихтиро учун талабнома топширмаса, автор корхона (жамоат ташкилоти)ни патент эгаси сифатида кўрсатмай, мустақил равишда талабнома тақдим этишга ҳақлидир. У ҳолда корхона (жамоат ташкилоти) патент эгаси ҳуқуқидан маҳрум бўлади.

3. 12-модданинг 2-бандида кўзда тутилган шартлар мавжуд бўлган тақдирда корхона (жамоат ташкилоти), башарти, яратилган ихтиро аниқланган кундан бошлаб уч ой мобайнида шундан хабардор қилинган автор патентга эгалик қилиш ҳуқуқидан воз кечса ёки корхона (жамоат ташкилоти) билан биргаликда патент олиш талабномасини расмийлаштириш учун зарур бўлган ишларни қилмаса, у ҳолда корхона (жамоат ташкилоти) ўз номига патент олиш учун талабнома тақдим этишга ҳақлидир.

4. Ажнабий гражданлар ва СССРдан ташқарида яшовчи гражданлиги бўлмаган шахслар ёки доимий қароргоҳи чет элларда бўлган ажнабий ташкилотлар, ёҳуд уларнинг патент ишлари билан шуғулланувчи вакиллари СССРда ихтироларнинг патентларини олиш ҳамда шу патентларни СССР савдо-саноат палатаси ва бошқа совет патент вакиллари орқали ўз кучида сақлаб туриш соҳасидаги ишларни олиб борадилар.

5. Ихтиро тўғрисидаги талабнома битта ихтирога ёки ягона ихтиро режасини ҳосил қиладиган тарзда ўзаро боғланган ихтиролар группасига тааллуқли бўлиши керак.

6. Ихтиро учун талабнома:

патент бериш тўғрисидаги аризани;

ихтиронинг тасвири ва формуласини;

зарурат бўлган тақдирда чизмалар ва бошқа тушунтирувчи материалларни;

рефератни ўз ичига олган бўлиши керак.

7. Махфий ихтиро учун талабнома тақдим этилганида автор, корхона (жамоат ташкилоти) унинг мазмуни ошкор бўлмаслиги учун зарур чораларни кўришга мажбурдирлар.

14-модда. Ихтиро учун талабнома топшириш ҳуқуқини бошқаларга бериш, патентдан ва патентдан келиб чиқадиган ҳуқуқлардан воз кечиш

Ихтиро учун талабнома тақдим этиш ҳуқуқи, патент ва патентдан келиб чиқадиган мулкий ҳуқуқлар автор, корхона ёки жамоат ташкилоти томонидан исталган гражданларга ёки юридик шахсларга топширилиши мумкин.

15-модда. Ихтиронинг биринчилиги

1. Ихтиронинг биринчилиги ихтиро учун тўғри расмийлаштирилган талабноманинг ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига топширилган кунига қараб белгиланади.

2. Талабномалар топшириш кунлари бир-бирига тўғри келган ҳолда уларда кўрсатилган авторларнинг ҳаммаси шерик автор ҳисобланади.

3. Ихтиронинг биринчилиги, башарти, ихтиро учун талабнома ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига саноат мулкини муҳофаза қилишга оид Париж конвенциясида қатнашувчи чет мамлакатда биринчи талабнома тақдим этилган кундан бошлаб ўн икки ойдан кечикмай топширилган тақдирда, чет элларда ихтиро учун талабнома топшириш кунига қараб (конвенция устунлиги) белгиланиши мумкин. Конвенция устунлигидан фойдаланишни хоҳловчи талабнома берувчи буни ихтиро учун талабномада кўрсатиши ва талабнома топширилган кундан бошлаб уч ойдан кечикмай ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига шундай талабнинг тўғрилигини тасдиқловчи зарур ҳужжатларни тақдим қилиши лозим.

16-модда. Ихтиронинг янгилиги бўйича имтиёзлар

Ихтирони саноат мулкини муҳофаза қилишга оид Париж конвенциясида қатнашувчи мамлакатлардан бирининг территориясида уюштирилган расмий ва расман тан олинган халқаро виставкаларда жойлаштирилган кўргазмаларда очиқ кўрсатиш, агар ихтиро учун талабнома мазкур экспонат виставкага жойлаштирилган кундан бошлаб олти ой муддатда берилган бўлса;

ихтиро моҳиятининг учинчи шахсга ошкор қилиниши, шунингдек ихтиродан фойдаланилиши, агар ихтиро учун талабнома шу ҳаракатлар қилинган кундан бошлаб ўн икки ойдан кечикмай тақдим этилган бўлса, булар ихтиронинг янгилигига доғ туширадиган ҳолатлар деб тан олинмайди.

17-модда. Кашфиёт талабномаларини эълон қилиш

Кашфиётга талабнома ҳақидаги маълумотлар, жумладан, кашфиётнинг қисқача таърифи ҳамда формуласи ихтиро ва кашфиётлар давлат комитети томонидан ихтирога талабнома берилганидан кейин ўн саккиз ой ўтгандан сўнг расмий бюллетенда эълон қилинади. Мазкур маълумотлар эълон қилингандан кейин ҳар қандай киши ихтирога талабнома материаллари билан танишишга ҳақлидир.

18-модда. Ихтирога берилган талабноманинг экспертизаси

1. Ихтирога берилган талабноманинг экспертизасини ихтиро ва кашфиётлар давлат комитети талабнома берувчи билан ҳамкорликда дастлабки экспертиза ўтказиш ва экспертизани патентлаш йўли билан амалга оширади.

Махфий ихтироларга талабнома экспертизаси СССР Министрлар Совети томонидан белгиланадиган тартибда ўтказилади.

2. Дастлабки экспертизани ва патент экспертизасини ўтказишда талабнома берувчи ва ихтиро автори шахсан иштирок этиши мумкин.

3. Ихтирога талабномани экспертиза қилишни амалга ошираётган давлат патент эксперти экспертиза ўтказиш чоғида ихтиро учун талабномага зарур бўлмайдиган материалларни қўшимча равишда талаб қилиб олганлик учун, тақдим этиладиган ҳал қилувчи қарорнинг асосланганлиги, талабномани кўриб чиқиш муддатига риоя этилиши, шунингдек унинг мазмунини ошкор қилганлик учун қонунда белгилаб қўйилган тарзда жавобгар бўлади.

4. Ихтирога талабнома экспертизадан ўтказилиши даврида талабнома берган киши ўз ташаббуси билан ихтиронинг баён қилинган формуласи доирасида талабнома материалларини тўлдиришга ва тузатишга ҳақлидир.

Агар қўшимча материаллар тақдим этилган техника ечими моҳиятини ўзгартириб юборса, бу қўшимча материаллар кўриб чиқиш учун қабул қилинмайди ва талабнома берувчи томонидан бу материалларнинг ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига етиб келиши вақтига қараб биринчи ўринда туришини белгилаб, мустақил талабнома сифатида расмийлаштирилиши мумкин.

5. Агар талабнома берилган техника ечими автори хусусидаги баҳс судда кўриб чиқилаётган бўлса, дастлабки экспертиза ва патент экспертизаси ўтказиш тўхтатилмайди. Авторлик хусусида баҳс қўзғатилган ихтирога патент бериш тўғрисидаги қарор ихтиро авторини белгиловчи суд қарори қонуний кучга киргандан кейингина қабул қилинади.

19-модда. Ихтирога талабноманинг дастлабки экспертизаси

1. Ихтирога талабноманинг дастлабки экспертизаси ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига талабнома тушгандан сўнг бир ой муддат ичида ўтказилади. Экспертизани ўтказиш чоғида талабномага нисбатан қўйиладиган расмий талабларга риоя этилганлиги текшириб чиқилади.

2. Зарур бўлган тақдирда талабнома берувчи давлат патент эксперти сўровини олгандан кейин икки ой ичида талабномага аниқлик киритиш таклиф қилиниши мумкин. Бундай ҳолларда экспертиза ўтказиш муддати шунга мувофиқ равишда узайтирилади.

Башарти талабнома берувчи белгиланган муддатни бузса ёки мазкур сўровни эътиборсиз қолдирса ихтирога берилган талабнома рад этилган деб ҳисобланади ва матбуотда эълон қилинмайди.

3. Дастлабки экспертиза ижобий натижа берган тақдирда талабнома тўғрисидаги маълумотлар эълон қилингандан сўнг талабнома эгасига талабнома берилган ихтирони ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига тўғри расмийлаштирилган талабнома тушган пайтдан бошлаб кўпи билан тўрт йил муддатга вақтинчалик ҳуқуқий муҳофаза берилади.

20-модда. Ихтирога талабноманинг патент экспертизаси

1. Ихтирога талабноманинг патент экспертизаси ихтирога талабнома тўғрисидаги маълумотлар эълон қилингандан кейин талабнома берувчининг, авторнинг ёки учинчи шахснинг талаби билан муваққат ҳуқуқий муҳофаза амал қилиш муддатидан кечикмай бошланиши керак.

Патент экспертизаси авторнинг ёки талабнома берувчининг талабига мувофиқ талабнома эълон қилингунга қадар бошланиши мумкин.

2. Экспертиза давомида ихтиронинг патентга лойиқлиги шартлари текширилади.

Талабнома берилган ихтирога нисбатан техника даражаси СССРда ва чет мамлакатларда эълон қилинган ёки бошқа расмий тарзда бошқаларга етказилган, талабномада баён қилинган ихтиронинг моҳиятини очиб берадиган маълумотларнинг ҳамма турлари бўйича унинг устун бўлган вақтига қараб белгиланади.

3. Давлат патент эксперти ўз ташаббуси билан талабнома берувчидан ихтиронинг моҳиятига аниқлик киритувчи қўшимча материалларсиз талабномани кўриб чиқиш мумкин бўлмаса, ана шундай қўшимча материалларни сўраб олиш мумкин.

Ихтиронинг моҳиятини аниқлаб берадиган қўшимча материаллар талабнома берувчи томонидан сўров олинган кундан бошлаб икки ой муддат ичида тақдим этилиши лозим.

Агар талабнома берувчи мазкур муддатни бузса ёки сўровни эътиборсиз қолдирса ихтирога берилган талабнома рад этилган ҳисобланади.

4. Экспертиза талабнома берувчи экспертиза ўтказиш тўғрисида илтимоснома берган кундан бошлаб 12 ойдан кечиктирмай тугалланиши лозим. Ихтирога энг мураккаб талабномалар юзасидан экспертиза ўтказиш муддатлари СССР Фан ва техника давлат комитети ҳузуридаги патент экспертизаси шикоят аризаларини кўриб чиқиш юқори кенгашининг қарори билан узайтирилиши мумкин, лекин бу муддат бир йилдан ошмаслиги керак.

5. Экспертиза натижаларига мувофиқ ихтиро ва кашфиётлар давлат комитети патент бериш ёки патент беришни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилади.

6. Талабнома берувчи ва ихтиро автори экспертиза ўтказиш чоғида фойдаланилган материллар билан танишишга ҳақлидирлар.

21-модда. Ихтирога талабнома юзасидан чиқарилган қарор ҳақида шикоят қилиш

1. Талабнома берувчи (автор) патент беришни рад этиш тўғрисидаги қарорга ёки қарорда кўрсатилган патент бериш тўғрисидаги ихтиро формуласига қўшилмаган тақдирда бу қарорни олгандан сўнг ёки талабномага қарши қўйилган материалларнинг нусхасини талаб қилиб олган кундан бошлаб уч ой муддат ичида СССР Фан ва техника давлат комитети ҳузуридаги патент экспертизаси шикоят аризаларини кўриб чиқиш юқори кенгашига бунинг сабабларини кўрсатиб эътирозномa беришга ҳақлидир. Эътирознома олинган кундан бошлаб уч ой муддат ичида кўриб чиқилиши керак. Талабнома берувчи (автор) ўз шикоятини кўриб чиқишда иштирок этиш ҳуқуқига эга.

2. СССР Фан ва техника давлат комитети ҳузуридаги патент экспертизаси шикоят аризаларини кўриб чиқиш юқори кенгашининг қарори устидан ихтирога талабнома берувчи (автор) ана шу қарор чиқарилган кундан бошлаб бир йил ичида СССР патент судига шикоят аризаси беришга ҳақлидир.

22-модда. Патент бериш тўғрисидаги маълумотларни матбуотда эълон қилиш

Патент бериш тўғрисидаги маълумотларни ихтиро ва кашфиётлар давлат комитети қарор чиқарилган кундан бошлаб уч ой муддат ичида расмий равишда эълон қилади. Патент бериш тўғрисидаги эълон қилинувчи материалларда ихтиронинг автори, патент эгаси, ихтиронинг номи ва формуласи, ихтиро ва кашфиётлар давлат комитети томонидан белгиланадиган бошқа зарур маълумотлар кўрсатилади.

23-модда. Патент бериш тўғрисидаги қарорга норозилик билдириш

Ҳар қандай одам ёки юридик шахс патент бериш тўғрисидаги маълумотлар расмий равишда эълон қилинган кундан бошлаб уч ой ичида СССР Фан ва техника давлат комитети ҳузуридаги патент экспертизаси шикоят аризаларини кўриб чиқиш юқори кенгашига бу қарор хусусида норозилик билдиришга ҳақлидир.

Норозилик у олинган кундан бошлаб уч ой ичида кўриб чиқилиши лозим. Норозилик билдириб ариза берган киши ва ихтирога талабнома берувчи (автор) билдирилган норозиликни кўриб чиқишда шахсан иштирок этиши мумкин.

24-модда. Патент бериш

1. Ушбу Қонуннинг 23-моддасида белгилаб қўйилган муддатда патент бериш тўғрисидаги қарорга норозилик билдирилмаган тақдирда ихтиро ва кашфиётлар давлат комитети ихтирони СССР ихтиролар давлат рўйхатига киритади ва патент топширади.

2. СССР Фан ва техника давлат комитети ҳузуридаги патент экспертизаси шикоят аризаларини кўриб чиқиш юқори кенгашига патент бериш тўғрисидаги қарорга норозилик билдириб ариза берилган тақдирда ихтирони СССР ихтиролар давлат рўйхатига киритиш ва патент бериш норозилик аризаси кўриб чиқилгандан сўнг амалга оширилади. Норозилик билдириб ариза берилган тақдирда ихтирони СССР ихтиролар давлат рўйхатига киритиш ва патент бериш ана шу ариза кўриб чиқилгандан сўнг амалга оширилади.

25-модда. Патентни бутунлай ёки қисман бекор қилинган деб ҳисоблаш

Ихтирога берилган патент у амал қиладиган бутун муддат давомида: талабнома берилган техника ечими ихтиро деб ҳисоблаш учун мазкур Қонунда кўзда тутилган талабларни бузиб патент ғайри қонуний йўл билан берилган бўлса;

патентда ихтиронинг автори (ҳамавторлар) ёки патент эгаси нотўғри кўрсатилган бўлса ихтиро патенти тўғрилиги ҳақида баҳс бўлиши ҳамда тўла ёки қисман бекор қилиниши мумкин.

26-модда. Пошлина

1. Патент олиш учун талабномани кўриб чиқишга қабул қилиб олиш, экспертиза ўтказиш, патент бериш, уни кучда сақлаш учун, шунингдек патент билан боғлиқ бошқа юридик аҳамиятга эга бўлган ишларни амалга оширганлик учун пошлина олинади.

2. Пошлина талабнома берувчи, патент эгаси, шунингдек мазкур модданинг 1-бандида кўзда тутилган ишларнинг амалга оширилишидан манфаатдор бўлган ҳар қандай одам ёки юридик шахс томонидан тўланади.

3. Бажарилиши учун пошлина олинадиган ишлар рўйхати, пошлина миқдори ва пошлина юзасидан имтиёзларни СССР Министрлар Совети белгилайди.

4. Ихтиро автори билан келишувга мувофиқ корхоналар (жамоат ташкилотлари) ва гражданлар пошлинани тўла ёки қисман тўлашлари мумкин.

5. Патент СССР Давлат патент фонди номига берилган тақдирда бу патентни бериш учун, уни кучда сақлаш учун, шунингдек шундан кейин бошқа юридик аҳамиятга молик ишларни амалга оширганлик учун пошлина тўланмайди. Патент берилгунга қадар юридик аҳамиятга молик ишларни амалга оширганлик учун ихтиро авторининг пошлина тўлаши билан боғлиқ сарф-харажатлари СССР Давлат патент фонди томонидан тўла қопланади.

27-модда. Патент кучини муддатидан олдин тўхтатиш

Патент кучи қуйидаги ҳолларда муддатидан олдин тўхтатилади:

Патент эгасининг ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига берган аризаси асосида;

патентни кучда сақлаш учун йиллик пошлина белгиланган муддатда тўланмаган тақдирда. Бу ҳолда патент СССР Давлат патент фондининг талаби билан белгиланган тартибда бу фондга бепул топширилиши мумкин;

патент ҳақиқий эмас деб аталганда.

28-модда. Ихтирони чет мамлакатларда патентлаш

1. СССР гражданлари, совет корхоналари (жамоат ташкилотлари), СССР Давлат патент фонди ихтирони чет мамлакатларда патентлаш ҳуқуқига эгадирлар, бундай ҳаракатлар давлат хавфсизлиги манфаатларига путур етказадиган ҳоллар бундан истиснодир.

2. Ихтирони чет мамлакатларда патентлаш билан боғлиқ бўлган харажатлар талабнома берувчи зиммасига тушади. Уларни тўлаш учун СССР ташқи иқтисодий банки талабнома берувчига ўтказилувчи сўм ёки чет эл валютасида қарз бериши мумкин.

III. ИХТИРОЛАРДАН ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИДА ФОЙДАЛАНИШНИНГ ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМИ

29-модда. Ихтиролардан фойдаланишнинг иқтисодий асослари

Халқ хўжалигида ихтиролардан фойдаланишнинг иқтисодий асослари:

ихтирога берилган патентнинг ва шундан келиб чиқадиган мулкий ҳуқуқларнинг товар деб тан олиниши;

хўжалик ҳисоби муносабатларининг ихтиродан фойдаланиш иштирокчиларига нисбатан қўлланилиши;

ихтиролардан мамлакат халқ хўжалигида кенг фойдаланишдан ихтирочиларнинг, корхоналар ва жамоатчиликнинг ўзаро манфаатдорлигини ошириш мақсадида иқтисодий воситалар ва омилларни қўлланишдан иборат.

30-модда. Ихтиролардан фойдаланиш

1. Патент олинган ихтиро асосида ишланган маҳсулотни тайёрлаш, қўлланиш, келтириш, сотиш учун таклиф қилиш, сотиш ва бошқа тарзда хўжалик оборотига киритиш, шунингдек патент муҳофаза қиладиган усулни қўлланиш ихтиродан фойдаланиш ҳисобланади.

2. Патент берилган ихтиродан патент эгасининг розилигисиз ҳеч ким фойдалана олмайди.

Патент эгаси патент берадиган ҳуқуқдан давлат ва жамият манфаатларига зарар етказмай фойдаланиши лозим.

(Давоми учинчи бетда).

ЛОЙИҲА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг ҚОНУНИ

СССРда ИХТИРОЧИЛИК ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши биринчи ва иккинчи бетларда).

Агар ихтиро махфий бўлса, патент эгасининг ундан фойдаланиш ҳуқуқи белгиланган тартибда сир сақлаш режимини таъминлаш учун зарур бўлган доира билан чеклаб қўйилиши мумкин.

3. Ихтиро, патент ушбу қонуннинг 7 ва 12-моддаларига мувофиқ бир неча кишига мансуб бўлса, ихтиродан фойдаланишга доир ўзаро муносабатлар , жумладан мукофот ёки фойда (даромад)ни тақсимлашга доир муносабатлар улар ўртасидаги келишувга мувофиқ белгиланади. Бундай келишув бўлмаган тақдирда патент эгаларининг ҳар бири тўла ёки истисно тариқасида лицензия бериш, шунингдек патентни бошқалар фойдасига беришдан ташқари ихтиродан ўзлари хоҳлаганларича фойдаланишлари мумкин.

4. СССР Давлат патент фонди номига патент берилган ихтиролардан СССР гражданлари ва совет корхоналари (жамоат ташкилотлари) махсус рухсатсиз фойдаланишлари мумкин.

5. СССРда патент олинган ва СССР гражданига, совет корхонасига (жамоат ташкилотига) ёки СССР Давлат патент фондига тегишли ихтиролардан фойдаланиш ҳуқуқини чет эл гражданларига ёки юридик шахсларга бериш СССР Министрлар Совети белгилайдиган тартибда амалга оширилади.

31-м о д д а. **Лицензия шартномаси**

1. Лицензия шартномасига кўра патент эгаси (лицензиар) тўла, истисно тариқасида ёки оддий лицензия шаклида ихтиродан фойдаланиш ҳуқуқини бошқа шахсга (лицензиатга) бериш мажбуриятини олади, бошқа шахс (лицензиат) эса мазкур ихтиродан фойдаланиш ва шартномада кўзда тутилган тўловни лицензиат ҳисобига ўтказиш мажбуриятини ўз зиммасига олади. Агар лицензиат давлат корхонаси бўлса, у ҳолда ишлаб чиқаришни, фан ва техникани ривожлантириш фонди ёки шу мақсаддаги бошқа фонд мазкур тўловлар манбаи бўлиб хизмат қилади.

Лицензия шартномасида лицензиарнинг лицензиат ихтиросидан, шу жумладан «Ноу-хау» тарзида фойдаланиш билан боғлиқ бўлган ишларни бажариш ва хизмат кўрсатиш мажбуриятлари кўзда тутилиши мумкин.

Қурилиш, монтаж, созлаш ва ишга тушириш ишлари ва бошқа ишлар лойиҳаларида ихтирони қўлланилган тақдирда фойдаланишдан иқтисодий самара оладиган ташкилот лицензиат ҳисобланади. Лойиҳага ихтиро лицензиатнинг розилиги билан жалб этилади.

Агар ихтиродан патент эгаси бўлган ташкилот томонидан тайёрланган илмий-техника маҳсулотида фойдаланадиган бўлса, буюртмачи билан шартномага мувофиқ ихтиродан фойдаланиш ҳуқуқи лицензия асосида берилади.

2. Тўла лицензия чоғида патентдан келиб чиқадиган барча мулкий ҳуқуқлар шартнома амал қиладиган муддатда лицензиатга ўтади; истисно тарзидаги лицензияда шартномада кўзда тутилган доирада, лицензиатга берилмайдиган ихтиро қисмидан фойдаланиш ҳуқуқи лицензиарда сақлаб қолиниб, ихтиродан истисно тариқасида фойдаланиш ҳуқуқи берилади; оддий лицензияда ўз ишлаб чиқаришида шартномада кўзда тутилган шартлар билан ихтиродан фойдаланиш ҳуқуқи берилади.

32-м о д д а. **Очиқ лицензия**

Патент эгаси ихтиродан фойдаланиш ҳуқуқини истаган кишига бериш (очиқ лицензия) тўғрисида аризани расмий равишда эълон қилиш учун Ихтиро ва кашфиётлар давлат комитетига топшириши мумкин. Бу ҳолда патентни кучида сақлаш учун пошлина ана шундай ариза эълон қилинган кундан бошлаб эллик процент камайтирилади.

Мазкур ихтиродан фойдаланиш истагини билдирган шахс тўлов ҳақида патент эгаси билан шартнома тузишга мажбур.

33-м о д д а. **Бажарилиши шарт бўлган ва мажбурий лицензиялар. Патентни мажбурий равишда сотиб олиш**

1. Патент эгаси ёки тўла ёҳуд истисноли лицензия эгаси давлат буюртмасини бажариш учун ихтиродан фойдаланиш зарур бўлган корхонанинг ана шу ихтиродан фойдаланишга оддий лицензия бериш тўғрисида шартнома тузишдан бош тортган тақдирда, СССР Фан ва техника давлат комитети мазкур корхонага ихтиродан фойдаланиш доирасини, ҳажмини, муддатини ва тўловлар тартибини белгилаб, албатта лицензия бериш тўғрисида қарор қабул қилиши мумкин.

2. Ихтирога талабнома берилгандан сўнг тўрт йил давомида ёки патент берилгандан кейин уч йил ичида СССР территориясида ихтиродан тегишли тарзда фойдаланилмаган бўлса, ана шу муддатлардан энг узоғи ўтгандан кейин, ихтиродан фойдаланишни хоҳлаган шахс патент эгаси билан лицензия шартонмаси тузиш имконияти бўлмаса, ихтиродан фойдаланиш доирасини, ҳажмини, муддатини ва тўловлар тартибини кўрсатиб, ўзига мажбурий равишда лицензия берилиши тўғрисида судга илтимоснома билан мурожаат қилиши мумкин.

3. Ихтиро давлат учун алоҳида муҳим аҳамиятга эга бўлган, патент эгаси билан эса патентни бошқаларга бериш ёки лицензия бериш тўғрисида битимга эришиб бўлмаган тақдирда СССР Министрлар Советининг қарорига мувофиқ кашфиёт патенти мажбурий равишда сотиб олиниши ва патент эгасига бунинг ўрнига бир йўла ҳақ тўланиши мумкин.

34-м о д д а. **Бир-бирига боғлиқ ихтиролардан фойдаланиш учун лицензия**

Агар патент эгаси ихтирода бошқа шахс томонидан патент олинган бошқа ихтиродан фойдаланилганлиги сабабли ундан фойдалана олмаса, патент олган бошқа шахсдан ана шу ихтирога оддий лицензия беришни талаб қилишга ҳақлидир.

35-м о д д а. **Патентни бузганлик учун мулкий жавобгарлик**

1. Патент олинган ихтиродан мазкур қонунга зид равишда фойдаланган шахс патентни бузган ҳисобланади.

2. Патент эгасининг талаби билан патентнинг бузилишига чек қўйилиши ва унга келтирилган зарар тўланиши ҳамда ихтиродан ғайриқонуний фойдаланиш натижасида олинган фойда (даромад) патент эгаси фойдасига мусодара этилиши лозим.

Агар патент автор ва корхона номига берилган бўлса, ихтиродан ғайриқонуний фойдаланиш ҳақини тўлаш тарзида олинган маблағ патент эгалари ўртасидаги битимга мувофиқ улар ўртасида тақсимланади.

Патентни бузувчидан СССР Давлат патент фонди фойдасига ихтиродан фойдаланиб тайёрланган маҳсулотни реализация қилишдан олинган фойданинг ўн проценти (даромаднинг тегишли қисми) миқдорида жарима ҳам олинади.

Патентни бузиш факти аниқланган кундан бошлаб икки ой муддат ичида патент эгаси уни бузган кишига нисбатан тегишли чора кўрмаган тақдирда тўла ва истисноли лицензия эгаси патентни бузувчига нисбатан талабнома билан мурожаат қилиши ҳам мумкин.

36-м о д д а. **Техника ечимининг муваққат ҳуқуқий муҳофазаси амал қилиб турган даврда ундан фойдаланиш**

1. Муваққат ҳуқуқий муҳофаза амал қилиб турган даврда талабнома берувчи яратилган техника ишланмасидан фойдаланиш ҳуқуқига эга.

2. Техника ишланмасидан фойдаланган одамлар ва юридик шахслар ихтирога патент олингандан кейин патент эгасига техника ишланмасидан фойдаланиш эвазига пул тўлайдилар. Тўланадиган пул миқдори томонлар ўртасида тузилган битим билан белгиланади.

37-м о д д а. **Ихтироларни марказлаштирилган тартибда танлаб олиш**

СССР Фан ва техника давлат комитети ҳар йили тегишли министрликлар ва идоралар иштирокида халқ хўжалигида муҳим аҳамиятга эга бўлган ихтироларни аниқлайди.

Тегишли планда кўзда тутилган даврда танлаб олинган ихтиролар амалга ошириладиган янги техника ва технология объектлари СССР Фан ва техника давлат комитетининг таклифига мувофиқ белгиланган тартибда давлат буюртмасига киритилади.

38-м о д д а. **Ихтиродан фойдаланишнинг иқтисодий самараси улушини белгилаш**

Ихтиродан фойдаланиб техника (маҳсулот) тайёрлаётган ёки ихтирога асосланган технология (усул)дан фойдаланаётган корхона истеъмолчи ва авторнинг (унинг истагига мувофиқ) иштирокида ана шу техниканинг нархида мазкур ихтиродан фойдаланиш ҳисобига олинган иқтисодий самаранинг улушини аниқлайди. Мазкур улуш ихтиродан фойдаланишдан тушган корхона фойдаси (даромади)ни ҳисобкитоб қилишда, ихтиро авторларини тақдирлаш ва ихтирони яратишга ҳамда ундан фойдаланишга кўмаклашган шахсларни мукофотлаш миқдорини белгилаш, шунингдек солиқ солишда имтиёз белгилаш чоғида ҳисобга олинади.

39-м о д д а. **Ихтиродан фойдаланишни давлат йўли билан рағбатлантириш**

1. Патент эгаси бўлган корхоналар ўз ишлаб чиқаришида ихтиродан фойдаланишдан олган фойдалари (даромадлари) ҳамда валюта тушумларидан ихтиро СССР Давлат ихтиролари рўйхатига киритилган кундан бошлаб уч йил давомида давлат бюджетига ва юқори органга ажратма олинмайди.

2. Лицензияни сотиб олиш натижасида корхоналарнинг ихтиролардан фойдаланишдан олган фойдаси (даромади) ва валюта тушумидан лицензияни сотиб олиш тўғрисида шартнома тузилган кундан бошлаб уч йил давомида давлат бюджетига ва юқори органга ажратма олинмайди.

3. СССР Министрлар Советининг қарори билан ушбу модданинг биринчи ва иккинчи бандларида кўрсатилган муддатлар муҳим халқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган ҳамда ишлаб чиқаришда уларни ўзлаштириш учун анча узоқ муддат талаб қиладиган ихтироларга нисбатан узайтирилиши мумкин.

4. Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи бандларида кўзда тутилган давлат бюджетига ва юқори органга ажратмаларга берилган имтиёзлар ҳисобидан корхоналар тасарруфида қоладиган маблағларни бу корхоналар ишлаб чиқаришнинг техникавий даражасини оширишга, корхонани социал жиҳатдан ривожлантиришга ва ихтирочилик фаолиятини рағбатлантиришга сарфлайдилар.

Мазкур маблағлар ихтиро авторига ҳамда бу ихтирони яратиш ва ундан фойдаланишга кўмаклашган шахсларга мукофотлар чегириб ташлангандан кейин, шунингдек СССР Давлат патент фондига ажратмадан сўнг ишлаб чиқаришни ривожлантириш, фан ва техника фондига, социал тараққиёт фондига ёки шунга ўхшаш мақсаддаги бошқа фондларга бундай фондларни ташкил этишнинг иқтисодий нормативларига мувофиқ ўтказилади.

5. Патент олинган ихтиро негизида янги техника ишлаб чиқариш учун махсус қурилган корхона ёки цехнинг фойдаси (даромади) ва валюта тушумидан, мазкур ихтиродан фойдаланишдан олинган қисмидан корхона ёки янги цех фойдаланишга топширилган кундан бошлаб уч йил давомида давлат бюджетига ва юқори органга ажратма олинмайди.

Бундай корхона ёки цехни барпо этиш учун сарфланадиган маблағни манфаатдор корхона томонидан фойда (даромад)дан у тақсимланмасдан олдин ўтказилади, СССР гражданларининг ана шу мақсадга сарфлайдиган даромадлари эса солиқдан озод қилинади.

6. Ихтиро СССР ихтиролар давлат рўйхатига киритилган ёки лицензия сотиб олиш тўғрисида у билан шартнома тузилган кундан бошлаб уч йил давомида бюджет ташкилоти ихтиродан фойдаланишдан олган иқтисодий самара, шунингдек лицензия шартномаси бўйича олган даромадлар ана шу бюджет ташкилотининг тасарруфида тўла қолади ҳамда ихтирочилик фаолиятини ривожлантириш ва рағбатлантиришга сарфланади.

7. Ихтиродан фойдаланаётган ёки шу ихтиродан фойдаланиб, ишлаб чиқаришга тайёргарлик кўраётган корхона банкдан имтиёзли шартлар билан кредит олишга ҳақлидир.

40-м о д д а. **Давлат корхонасининг лицензия сотишдан тушган даромадини тақсимлаш**

Давлат корхонасининг лицензия сотишдан тушган даромади авторга мукофот пули ва уларни сотишга кўмаклашган кишиларга берилган мукофот пулларини, шунингдек СССР Давлат патент фондига ажратмаларни чегириб ташлаб, ресурслар учун ҳақ тўлангандан кейин корхонанинг фойдаси (даромади)га қўшилади ва сўнгра давлат бюджетига, юқори органга юборилади ҳамда корхонанинг иқтисодий фондлари бўйича белгиланган нормативларга мувофиқ тақсимланади.

41-м о д д а. **Ихтиро қилинган янги техникани ишлаб чиқиш ва етказиб беришга давлат буюртмаси**

1. Ихтиро қилинган янги техникани ишлаб чиқиш ва етказиб беришга, ишлаб чиқариш қувватларини ва социал соҳа объектларини ишга туширишга давлат буюртмасини олган корхона буюртмани бажариш учун зарур бўлган марказлаштирилган тарзда тақсимланадиган моддий-техника ва молия ресурслари билан таъминланади.

2. Патенти бошқа корхоналар ёки гражданларга, шунингдек чет эл патент эгаларига тегишли бўлган ихтиролардан фойдаланиб техника ишлаб чиқариш учун корхонага давлат буюртмаси берилган тақдирда давлат ихтиролардан фойдаланиш ҳуқуқларини олишни ҳамда бунинг учун зарур молиявий маблағлар ажратилишини таъминлайди.

42-м о д д а. **Корхонада ва бюджет ташкилотида ихтирочилик фаолиятини пул билан таъминлаш**

1. Корхонада ихтирочилик фаолиятини пул билан таъминлаш ишлаб чиқаришни, фан ва техникани ривожлантириш фонди ёки бошқа худди шундай фондларнинг маблағлари ҳисобидан амалга оширилади, ихтироларнинг авторларини мукофотлаш ва ихтироларни яратишга ҳамда улардан фойдаланишга кўмаклашган шахсларга мукофотлар бериш бундан мустаснодир.

Тегишли маблағлар етарли бўлмаган тақдирда банкларнинг кредитлари, марказлаштирилган фондларнинг маблағлари, зарур ҳолларда эса бюджет маблағлари жалб этилиши мумкин.

Иқтисодий рағбатлантириш фондларини тузмайдиган бюджет ташкилоти ихтирочилик фаолиятини ихтиролардан фойдаланишдан тушадиган ҳамда ушбу қонуннинг 39-моддаси 6-бандига мувофиқ, унинг ихтиёрида қолдириладиган маблағларни тежаш ҳисобидан, шунингдек банк кредитлари, министрликлар, идораларнинг марказлаштирилган фондлари, зарур ҳолларда эса бюджет маблағлари ҳисобидан пул билан таъминлайди.

2. Корхонанинг ўз ишлаб чиқаришида фойдаланиш учун ихтиролар яратишга сарфланадиган харажатлари ишлаб чиқаришнинг таннархига қўшилади, ихтироларнинг нафли самараси олинган фойда ёки даромадда ифодаланмайди (меҳнатни муҳофаза қилиш ва хавфсизлик техникаси, табиатни муҳофаза қилиш тадбирлари, касалликни камайтириш ва шу кабилар).

3. Корхона ихтироларнинг авторларига ҳамда ихтироларни яратиш ва улардан фойдаланишга кўмаклашган шахсларга мукофотлар тўлаш учун сарфлайдиган маблағлар корхонанинг ихтиродан ўз ишлаб чиқаришида фойдаланишдан оладиган фойдаси (даромади)дан ёки лицензияларни сотишдан тушган пуллардан улар тақсимлангунга қадар ажратилади, меҳнатга ҳақ тўлаш ягона фондига қўшилмайди ва уни норматив асосида тузиш чоғида ҳамда ўртача иш ҳақи ўсиши билан меҳнат унумдорлиги ўсишининг нисбатини белгилаш чоғида ҳисобга олинмайди.

4. Корхоналарда ва бюджет ташкилотларида ихтирочилик фаолиятини ривожлантиришга гражданлар взнос сифатида юбораётган даромадлар солиқдан озод қилинади.

43-м о д д а. **Ихтирочилик фаолиятини пул билан таъминлаш регионал фондлари**

1. Ихтиро қилинган янги техника объектларини ишлаб чиқиш ва ўзлаштиришни пул билан таъминлаш мақсадида халқ депутатлари Советлари ихтиролар асосидаги илмий-техника ечимларини пул билан таъминлаш регионал фондларини тузишлари мумкин.

Маҳаллий бюджетларнинг маблағлари, корхоналарнинг, жамоат ташкилотлари ва гражданларнинг взнослари ана шу фондларни тузиш манбаи бўлиши мумкин. Мазкур фондлар ўз уставларига мувофиқ ва тўла хўжалик ҳисоби шартларига кўра иш кўриб кредитлар бериш тартиби ҳамда шартларини мустақил белгилайдилар.

2. Ихтиролар асосидаги илмий-техника ечимларини пул билан таъминлаш регионал фондларига гражданлар, шунингдек корхоналар, жамоат ташкилотлари взнос сифатида юбораётган даромадларга, фойдага (даромадга) солиқ солинмайди.

44-м о д д а. **Янги очиладиган банклар**

Янги очиладиган банклар ихтирочиликни ривожлантиришга кўмаклашиш ва фан-техника ечимларини кенг қўлланиш учун ташкил этилади, улар хўжалик ҳисобидаги муассасалар бўлиб, истиқболли ихтироларни яратиш ва улардан халқ хўжалигида фойдаланиш соҳасида корхоналар, ташкилотларни, муваққат ижодий коллективларни ҳамда алоҳида авторларни шартномавий асосларда пул билан таъминлайдилар. Янги очиладиган банклар қўшма ишлаб чиқаришларни ташкил этишда ва ихтироларни яратиш ҳамда улардан фойдаланиш борасидаги тадбирларда пайчилик асосида иштирок эта оладилар.

Янги очиладиган банклар ўзларининг кредит операциялари учун корхоналар, ташкилотлар, кооперативларнинг, шунингдек айрим гражданларнинг бўш маблағларини сафарбар этадилар, СССР Давлат банки ва бошқа банкларнинг маблағларини шартномавий асосларда жалб қиладилар.

Янги очиладиган банкларнинг уставларида мамлакатда илмий-техника ижодиётини ташкил этиш билан боғлиқ бошқа вазифалар кўзда тутилиши мумкин. Янги очиладиган банкларга умумий раҳбарликни ва уларнинг фаолияти устидан контролликни СССР Давлат банки амалга оширади.

45-м о д д а. **СССР Давлат патент фонди**

1. СССР Давлат патент фонди давлат бюджети маблағлари, патентлари фондга тегишли бўлган ихтироларнинг лицензияларини чет эллик одамлар ва юридик шахсларга сотишдан олинадиган даромадлар, корхоналарнинг, давлат ва жамоат ташкилотлари ҳамда гражданларнинг ихтиёрий взнослари ҳисобидан, шунингдек ушбу қонунга мувофиқ олинадиган пошлиналар ва патентни бузганлик учун ундириб олинадиган жарималар ҳисобидан тузилади.

СССР гражданлари, совет корхоналари ва жамоат ташкилотлари ихтиродан фойдаланишдан олган йиллик фойданинг бир проценти (даромаднинг тегишли қисми) миқдоридаги ажратмалар ҳам СССР давлат патент фондига ўтказилади.

2. СССР Давлат патент фондига СССР Министрлар Совети тасдиқлайдиган уставга мувофиқ правление бошчилик қилади. Демократик асосда сайланадиган правление составига ихтирочилар, давлат ва жамоат ташкилотларининг вакиллари кирадилар.

3. СССР Давлат патент фондининг маблағларидан қуйидаги мақсадларда фойдаланилади:

фан ва техникани ривожлантиришнинг истиқболли йўналишларида ихтироларни яратишга доир харажатларни қоплаш;

ихтиролардан халқ хўжалигида фойдаланилиши тўғрисида ахборот тўплаш ва тарқатиш;

техника ижодиётини пропаганда қилиш ва ривожлантириш, ихтиролар Бутунittифоқ конкурсларини ўтказиш;

ихтирочилик ижодиёти таълими марказларини пул билан таъминлаш;

муҳим ва истиқболли ихтироларнинг авторларини рағбатлантириш;

ихтирочилар таклиф этадиган техник ечимларни ишлаб чиқиш ва текширишда уларга моддий ёрдам бериш;

мамлакатда ихтирочилик ва патент ишини ҳуқуқий тартибга солишни такомиллаштириш соҳасидаги ишларни пул билан таъминлаш;

ихтирочиликни ривожлантиришга кўмаклашиш манфаатларини кўзловчи бошқа мақсадлар.

4. Корхоналарнинг, давлат, жамоат ташкилотлари ҳамда гражданларнинг взнос сифатида СССР Давлат патент фондига ўтказаётган даромадларидан солиқ олинмайди.

5. СССР Давлат патент фонди ўзига тегишли патентлар юзасидан ихтиро авторининг сўровига кўра ундан қандай фойдаланилгани тўғрисида ахборот беради.

46-м о д д а. **Ихтиродан фойдаланилганлик учун авторни мукофотлаш**

1. Патенти совет корхонаси ёки жамоат ташкилоти номига берилган ихтиродан фойдаланилганлик учун авторга мукофот пулини ана шу корхона ёки жамоат ташкилоти тўлайди. Ихтирога патент берилиши учун талабнома бир неча корхона номидан берилган ҳолларда авторга мукофот пулини уларнинг битимида ўзгача тартиб кўзда тутилмаган бўлса, ҳар бир корхона тўлайди.

Ихтиро учун патент авторга ва корхонага (жамоат ташкилотига) берилган ҳолларда авторга мукофот пули тўланмайди, бунда авторнинг даромади корхона (жамоат ташкилоти) ихтиродан фойдаланишдан олган фойданинг бир қисмидан, шунингдек шу ихтиронинг лицензиясини у мустақил равишда ёки корхона билан биргаликда сотишдан тушган пулдан ҳосил бўлади. Ҳар қандай ҳолда ҳам ихтиро авторининг даромади ушбу қонунда кўзда тутилган мукофот миқдоридан кам бўлмаслиги керак.

2. Патентни СССР Давлат патент фонди номига берилган ихтиро авторига мукофот пули ихтиродан фойдаланувчи ҳар бир корхона, жамоат ташкилоти ёки граждан томонидан тўланади.

3. Патенти СССР Давлат патент фонди номига берилган ихтиродан фойдаланувчи корхона, жамоат ташкилоти ёки граждан ихтиродан фойдаланила бошлангандан кейин уч ой мобайнида уни бу ҳақда хабардор қилишлари ва мукофот пули тўлаш тўғрисида автор билан битим тузишлари шарт.

4. Патент амал қилган муддат мобайнида ихтиродан фойдаланганлик учун авторга мукофот пули корхона (жамоат ташкилоти) ихтиродан фойдаланишдан ҳар йили оладиган фойданинг (даромад тегишли қисмининг) камида беш проценти миқдорида ёки лицензияни сотишдан тушган маблағдан мукофотнинг энг катта миқдорини чекламасдан тўланади. Процент миқдорини корхона (жамоат ташкилоти) автор билан келишиб белгилайди.

5. Нафли самараси фойда ёки даромадда ифода этилмайдиган ихтиродан фойдаланилганлик учун мукофот пулини корхона ёки жамоат ташкилоти СССР Министрлар Совети белгилайдиган тартиб ва миқдорларда тўлайди.

6. Авторга мукофот пули ихтиро фойдаланилган йил тугагандан сўнг уч ойдан кечиктирмай тўланади.

7. Патенти корхона (жамоат ташкилоти) ёки СССР Давлат патент фонди номига берилган ихтирони чет мамлакатларда реализация қилиш, шу жумладан лицензияларни сотиш ва маҳсулотни экспортга етказиб бериш чоғида авторга пул мукофоти унинг истагига кўра чет эл валютаси билан тўланиши мумкин.

8. Корхона маъмурияти ёки жамоат ташкилотининг раҳбарияти меҳнат коллективи кенгаши билан келишган ҳолда ихтиро авторига рағбатлантириш мукофотини ҳам тўлаши мумкин.

47-м о д д а. **Мукофот пулини ўз вақтида тўламаганлик учун жавобгарлик**

Мукофот пулини ўз вақтида тўламаганлик учун корхона ёки жамоат ташкилоти авторга ўтказиб юборилаётган ҳар бир кун учун тўланиши лозим бўлган маблағнинг бир проценти миқдорида пеня тўлайди.

48-м о д д а. **Ихтирони яратиш ва ундан фойдаланишга кўмаклашганлик учун рағбатлантириш**

1. Корхона ихтирога патент берилган вақтдан бошлаб уч йил мобайнида ихтирони яратиш ва ундан фойдаланишга кўмаклашган шахсларга (шу жумладан мазкур корхонада ишламаётган шахсларга ҳам) мукофотлашнинг бошқа турларидан қатъи назар мукофот тўлайди. Бундай мукофотларнинг миқдорини ва тўлаш тартибини корхона маъмурияти авторнинг иштирокида меҳнат коллективи кенгаши билан келишиб белгилайди. Корхона раҳбарларининг мукофотлари миқдорини меҳнат коллективи кенгаши белгилайди.

2. Ихтирони яратишга ва ундан фойдаланишга кўмаклашганлик учун тўланадиган мукофотнинг умумий миқдори ихтиро автори мазкур корхонада ихтиродан фойдаланишдан олаётган мукофот пулидан ошиб кетмаслиги керак.

3. Лойиҳа ташкилотига ихтиродан лойиҳада фойдаланганлик учун лицензиат томонидан ихтиродан фойдаланишга кўмаклашганлик учун мукофот тўланади. Мукофот миқдори ихтиродан фойдаланишдан лойиҳада белгиланган иқтисодий самарага қараб лойиҳа ташкилоти ва лицензиатнинг битими билан аниқланади. Мукофотни лицензиат ишлаб чиқаришни, фан ва техникани ривожлантириш фонди ёки худди шундай бошқа фонд маблағлари ҳисобидан тўлайди.

Ихтиродан фойдаланишга кўмаклашганлик учун лицензиатдан олинган маблағлар лойиҳа ташкилотининг моддий рағбатлантириш фондига ўтказилади.

IV. ДАВЛАТ ВА ИХТИРОЧИ

49-м о д д а. **Ихтирочиларнинг ҳуқуқлари ва имтиёзлари**

Давлат ихтирочиларга меҳнат муносабатлари, турар жой майдонларини бериш, пенсия таъминоти, ихтирочининг ижтимоий статусини мустаҳкамлаш соҳасида қўшимча имтиёзлар белгилайди.

50-м о д д а. **Меҳнат ҳуқуқлари**

1. Автор ихтирони ишлаб чиқаришда фойдаланишга тайёрлаш борасидаги ишларда (техник ҳужжатларни ишлаб чиқишда, тажриба нусхасини тайёрлаш ва синаб кўришда, ишлаб чиқаришни ташкил этади) қатнашиш ҳамда шу ишларни ўтказиш устидан авторлик назоратини амалга ошириш ҳуқуқига эгадир.

2. Ихтирони ишлаб чиқаришда фойдаланишга тайёрлашда қатнашиш ҳамда авторлик назоратини амалга ошириш учун автор асосий ишни бажаришдан вақтинча тўла ёки қисман озод қилиниши мумкин ва бунда унга оладиган ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда маош тўланади, бу ишлар учун доимий иш жойидан ташқарида ўтказилган тақдирда эса автор билан меҳнат шартномаси тузилиб, бажариладиган ишнинг мураккаблигига қараб маош тўланади.

3. Асосий ишдан озод қилинган ихтиро авторининг доимий иш жойида белгиланган мансаби, отпуска олиш ҳуқуқи, узлуксиз ва махсус стажга эга бўлиш ҳуқуқи, бошқа ҳуқуқлари ва имтиёзлари сақлаб қолинади.

Агар авторнинг бошқа корхонадаги иши камида ўн бир ой давом этган бўлса, унга навбатдаги отпуска шу иш жойидан берилади.

4. Ихтиро авторининг ихтиродан фойдаланишга доир ишларда қатнашиши ёки унинг доимий истиқомат жойидан ташқарида авторлик назоратини амалга ошириш билан боғлиқ қўшимча харажатларини қоплаш миқдори манфаатдор корхона билан тузиладиган шартнома асосида белгиланади.

5. Ишлаб чиқаришда фойдаланилган ихтиролар тўғрисида авторнинг хоҳишига кўра, унинг меҳнат дафтарчасига ёзиб қўйилади.

6. Ихтиролар авторларнинг меҳнат ҳуқуқларини амалга ошириш муносабати билан юзага келадиган низолар меҳнат тўғрисидаги қонунда белгиланган тартибда кўриб чиқилади.

51-м о д д а. **Уй-жой имтиёзлари**

Муҳим халқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган, фойдаланилган ихтироларнинг авторлари амалдаги қонунга мувофиқ қўшимча турар жой майдони билан таъминланадилар.

52-м о д д а. **Пенсия имтиёзлари**

Пенсияга чиққан ва ўз ихтиросидан фойдаланиш борасидаги ишларда қатнашаётган ихтиро автори шу иш давом этадиган бутун давр мобайнида тўла миқдорда пенсия олиш ҳуқуқини сақлаб қолади.

Авторнинг ихтиросидан фойдаланганлик учун у оладиган пул мукофоти белгиланган тартибда иш ҳақи миқдорига қўшилади, пенсия ана шу иш ҳақидан ҳисоблаб чиқиб тайинланади.

53-м о д д а. **Ихтирочини давлат йўли билан рағбатлантириш**

1. Муҳим халқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган ихтиро авторининг илтимосига кўра, ана шу ихтирога Ихтиролар ва кашфиётлар давлат комитетининг қарори билан авторнинг номи ёки махсус ном берилиши мумкин.

2. Техника ва технологияни ривожлантиришда янги йўналишни очадиган ихтиро авторига СССР Олий Совети Президиуми СССР Фан ва техника давлат комитетининг, министрлик, идоранинг, иттифоқдош республика Министрлар Советининг тақдимномасига биноан «СССРда хизмат кўрсатган ихтирочи» фахрий унвони бериши мумкин.

Муҳим халқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган ихтиро авторига иттифоқдош ёки автоном республика Олий Совети Президиуми «Республикада хизмат кўрсатган ихтирочи» фахрий унвони бериши мумкин.

3. Ихтиросидан фойдаланиш халқ хўжалигида йирик илмий-техникавий муаммони ҳал этиш имконини берган авторга СССР Министрлар Совети ҳузуридаги олий аттестация комиссияси СССР Фан ва техника давлат комитети ҳамда СССР Фанлар академиясининг тақдимномасига биноан диссертация ёқламай тегишли профилдаги фан кандидати ёки доктори илмий даражасини бериши мумкин.

4. Ихтиро авторига биринчи патент берилиши чоғида «СССР ихтирочиси» кўкрак нишони топширилади.

54-м о д д а. **Ихтиро автори ҳуқуқларига ворислик**

Ихтирога талабнома бериш ва патент олиш ҳуқуқи, ихтиродан фойдаланиш танҳо ҳуқуқи, шунингдек ихтиродан фойдаланилганлик учун пул мукофоти ва даромадлар олиш ҳуқуқи меросхўрга ўтади.

55-м о д д а. **Ихтирочилик фаолияти билан боғлиқ низоларни кўриб чиқувчи судлар**

Ихтирочилик фаолияти билан боғлиқ низолар:

халқ судлари томонидан;

юқори судларнинг граждан ишлари бўйича суд коллегиялари томонидан;

ўлка, область, автоном республикаларнинг патент судлари томонидан (уларнинг рўйхатини ва территориал жиҳатдан судга бўйсунишини иттифоқдош республикаларнинг қонуни белгилайди);

иттифоқдош республикаларнинг патент судлари томонидан;

СССРнинг патент суди томонидан кўриб чиқилади.

56-м о д д а. **Ихтирочилик фаолияти билан боғлиқ низоларни кўриб чиқувчи судларни ташкил этиш ва уларнинг ҳуқуқ доираси**

1. Халқ судлари, юқори судларнинг граждан ишлари бўйича суд коллегиялари ихтирочилик фаолияти билан боғлиқ низоларни кўриб чиқиш ҳуқуқига эгадирлар, патент судларининг ҳуқуқ доирасига киритилган низолар категориялари бундан мустасно.

2. Ўлка, область патент судлари, автоном республикаларнинг патент судлари ва областларга бўлинмаган ҳамда ўз составида автоном республикалари бўлмаган иттифоқдош республикаларнинг патент судлари биринчи инстанция судлари сифатида қуйидаги категориядаги низоларни кўриб чиқадилар:

ихтиронинг авторлиги (ҳамавторлиги) тўғрисида;

патент эгасини, шу жумладан ихтиро учун патент автор билан корхонага (жамоат ташкилотига) биргаликда бериладиган ҳолларда патент эгасини аниқлаш ҳақида;

ихтиро патенти эгасининг мулкий ҳуқуқлари бузилганлиги тўғрисида;

ихтиродан фойдаланиш тўғрисида лицензия шартномасини, шу жумладан патент эгаларидан бири (автор ёки корхона) оддий лицензия берган ҳолларда лицензия шартномасини тузиш ва уни бажариш ҳақида;

ихтирони вақтинча муҳофаза қилиш даврида ундан фойдаланганлик учун пул компенсацияси ва унинг миқдорлари тўғрисида;

ихтиродан фойдаланиш ҳисобига олинадиган маҳсулотнинг қийматдаги иқтисодий самараси улушининг миқдори ҳақида;

аввал фойдаланиш ҳуқуқи тўғрисида.

3. Областларга бўлинган ёки ўз составида автоном республикалари бўлган иттифоқдош республикаларнинг патент судлари ушбу модданинг 2-бандида кўрсатилган низо категорияларини иккинчи инстанция судлари сифатида кўриб чиқадилар.

4. Иттифоқдош республиканинг патент суди низо юзасидан қабул қилган қарор хусусида шикоятга ўрин бўлмайди.

5. СССРнинг патент суди қуйидаги категориялардаги низоларни биринчи инстанция суди сифатида кўриб чиқади:

СССР Фан ва техника давлат комитети ҳузуридаги патент экспертизаси юқори шикоят кенгашининг ихтирога патент беришни рад қилиш тўғрисидаги қарори ёки патентни унда ҳимоя қилинаётган патент ҳуқуқлари ҳажмини нотўғри кўрсатиб берганлик хусусидаги шикоятлар;

(Давоми тўртинчи бетда).

ЛОЙИҲА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг ҚОНУНИ

СССРда ИХТИРОЧИЛИК ФАОЛИЯТИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши биринчи иккинчи ва учинчи бетларда).

Берилган патентни қисман ёки батамом ҳақиқий эмас, деб топиш ҳақидаги шикоят аризалари;

берилган патентдаги ҳамавторлар составига ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги илтимосномалар;

мажбурий лицензиялар бериш ва шундай лицензиялар бўйича тўлов миқдорлари тўғрисида;

патентни мажбурий пул тўлаб олиш чоғида компенсация миқдори ҳақида.

6. СССРнинг патент суди иттифоқдош республикаларнинг патент судлари ҳал қилган ишларни СССР Патент суди раисининг протестлари бўйича назорат тариқасида кўриб чиқади. СССР Патент суди низо юзасидан қабул қилган қарор узил-кесил ҳисобланади.

7. СССР Патент судининг раисини, раис ўринбосарларини, аъзолари ва халқ маслаҳатчиларини СССР Олий Совети Президиуми сайлайди.

8. СССР Патент судини ташкил этишни ва унинг фаолияти тартибини СССР Олий Совети Президиуми тасдиқлайдиган СССР Патент суди тўғрисидаги низом ва СССР Патент судининг регламенти белгилаб беради.

57-м о д д а. **Ихтиролар авторларининг ҳуқуқларини бузганлик учун жавобгарлик**

Авторликни ўзлаштириб олиш, ҳамавторликка мажбур қилиш, эҳтимол тутилган ихтиронинг моҳиятини талабнома берилгунга қадар авторнинг розилигисиз ошкор қилиш амалдаги қонунларга мувофиқ жиноий ёки бошқа жавобгарликка сабаб бўлади.

58-м о д д а. **Ихтирочилик соҳасидаги қонунларни бузганлик учун мансабдор шахсларнинг жавобгарлиги**

Ихтирочиларнинг ҳуқуқларини ва қонуний манфаатларини камситишда;

ихтирони яратишда бевосита ижодий қатнашмаган шахсларни ҳамавторлар қаторига киритишда;

ихтироларга талабномаларни расмийлаштириш, шунингдек ихтиролардан фойдаланиш чоғида сансалорлик қилишда, ўз вазифаларига нисбатан пала-партиш ёки виждонсизларча муносабатда бўлганликда;

ихтиролардан фойдаланиш ҳақида нотўғри давлат статистика ҳисоботини беришда айбдор бўлган мансабдор шахслар амалдаги қонунларга мувофиқ жиноий, маъмурий ёки бошқа жавобгарликка тортиладилар.

59-м о д д а. **Ихтирочиларнинг ҳуқуқларига риоя этиш гарантияси ҳақида**

Давлат ҳокимияти ва бошқарувининг марказий ҳамда маҳаллий органлари ушбу Қонуннинг моддаларига риоя этилиши учун масъулиятли бўлиб, ихтирочиларнинг фаолияти билан боғлиқ норматив ҳужжатларни қабул этиш чоғида шу моддаларга амал қиладилар, улар билан ўз муносабатларини мазкур қонунга қатъий мувофиқ равишда қурадилар.

V. ЯКУНЛОВЧИ ҚОИДАЛАР

60-м о д д а. **ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг ихтирочилик фаолияти тўғрисидаги қонунлари**

Ихтирочилик фаолияти тўғрисидаги қонунлар ушбу Қонундан, ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг ихтиёрига киритилган масалалар юзасидан уларнинг бошқа қонун актларидан иборатдир.

61-м о д д а. **Чет эл гражданларининг, гражданлиги бўлмаган кишиларнинг ва ажнабий юридик шахсларнинг ҳуқуқлари**

Чет эл гражданлари, гражданлиги бўлмаган кишилар ва ажнабий юридик шахслар ушбу қонунда ва ССР Иттифоқи ҳамда иттифоқдош республикаларнинг ихтирочилик фаолияти тўғрисидаги бошқа қонун актларида кўзда тутилган ҳуқуқлардан агар ушбу Қонундан ва амалдаги бошқа қонун актларидан ўзгача кўрсатма келиб чиқмаган тақдирда СССР гражданлари ва юридик шахслари билан баб-баравар фойдаланадилар.

62-м о д д а. **Қўшма корхоналарнинг, халқаро бирлашмалар ва ташкилотларнинг ҳуқуқлари**

1. Ушбу Қонуннинг моддалари СССР территориясида совет корхоналари билан чет эл корхоналари, ташкилотлари ва фирмаларининг иштирокида барпо этилган қўшма корхоналарга, халқаро бирлашмалар ва ташкилотларга нисбатан қўлланилади.

2. Қўшма корхоналарга, халқаро бирлашмалар ва ташкилотларга нисбатан ушбу Қонун 33-моддасининг 1-бандида кўзда тутилган мажбурий лицензиялар бериш тартиби қўлланилмайди.

3. Қўшма корхоналарда, халқаро бирлашмалар ва ташкилотларда яратилган ихтироларни чет мамлакатларда патентлаш, шунингдек мазкур корхоналарда, бирлашмалар ва ташкилотларда ихтирочилик фаолиятини ташкил этиш уларнинг таъсис ҳужжатларига мувофиқ равишда амалга оширилади.

63-м о д д а. **Халқаро шартномалар**

СССРнинг халқаро шартномасида ихтирочилик соҳасидаги совет қонунларида баён этилганидан ўзгача қоидалар белгиланган тақдирда халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

ҚАЙТА ҚУРИШ ҚИРРАЛАРИ

ГЎШТ ЕТИШТИРИШДАГИ ЮТУҚЛАР ВА ТЎСИҚЛАР

Беш йилликнинг учинчи йили охирлаяпти. Республикамиз чорвадорлари қизғин дамларни бошдан кечирмоқдалар: чорва қишлови давом этаяпти, давлатга маҳсулот топшириш авжида, натижалар таҳлил қилинмоқда. Хўш, фермаларнинг меҳнаткашлари қандай ишладилар, уларнинг озиқ-овқат муаммосини ҳал этишга, энг муҳими — аҳолини гўшт билан таъминлашни яхшилашга қўшган улушлари қанча? Қолаверса, бу йўлда уларга нималар халақит бераяпти? Мухбиримизнинг Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитети мол ва парранда гўшти етиштириш, тайёрлаш ҳамда қайта ишлаш бошқармаси бошлиғи Б. Саидқулов билан суҳбати ана шу мавзуда бўлди.

— Бўстонқул Саидқулович, биз сиз билан март ойининг охирида республикамизда гўшт етиштиришнинг аҳволи, бу соҳа муаммолари ва истиқболлари хусусида суҳбатлашгандик. Орадан анча вақт ўтди, ўзгаришлар рўй бериши табиий. Ўша гурунгни бугунги кун нуқтаи назаридан давом эттирсак. Кўзланган юмушларнинг қайси бири амалга оширилди, нималарга эришилди, қандай тўсиқларга дуч келинди? Аввал бошда республикамиз чорвадорлари йилни қандай якунлашаётгани ҳақида гапириб берсангиз.

— Ҳозирча қўлимда ўн бир ойлик рақамлар бор. Уни бирма-бир айтиб ўтишимнинг газетхонга қизиғи йўқ, чунки матбуотда Ўзбекистон ССР Статистика давлат комитетининг шу мавзудаги ахбороти босиб чиқарилган. Шунинг учун йил якунида кўзда тутаётган кўрсаткичларимиз ҳақида тўхталмоқчиман. Улар қуйидагилардир: сут етиштириш тахминан 45 минг тонна кўпайиши ёки ўтган йилдагига нисбатан 5 процент ўсиши, гўшт 30 минг тонна кўпайиб 10 процент ўсиши ҳамда тухум 140 миллион дона қўшилиб, 9 процент ўсиши керак.

Бундай олға одимларга асосан молларни озиқлантиришни яхшилаш, илғор технологияларни жорий этиш ва сифат омиллари туфайли эришилди. Мазкур иш натижалари моллар маҳсулдорлигини ҳам яққол акс эттиради. Йил якунига келиб ҳар бош сигирдан 2.450 килограмм сут олишни кўзда тутаяпмиз. Бу ўтган йилдагига қараганда 135 килограмм кўпдир. Айни пайтда ҳар товуқдан 178, яъни бултургига қараганда 5 дона кўп тухум олиниши лозим. Гўштга топширилган қорамолларнинг ўртача тирик вазни ҳам бир неча килограмм кўпайиши керак.

— Хўш, чорвадорларнинг бу ташвишлари инсонга қандай енгиллик беради? Бошқача қилиб айтганда, Ўзбекистонда аҳоли жон бошига маҳсулот етиштириш қай ҳолатда?

— Мен ўтган йил якунларига оид баъзи рақамларни таққослашим мумкин. Лекин улар жорий йилда жудаям кўп ўзгариб кетмаганлигини ҳамма билса керак. Улар орасида диққатга сазоворлари анчагина.

Масалан, ўтган йили мамлакатнинг ҳар бир кишиси 64 килограмм гўшт ва гўшт маҳсулоти истеъмол қилган бўлса, бу рақам Ўзбекистонда 29 килограммни ташкил этди. Чунончи республикамизнинг ишчи ва хизматчилари ҳисобига 38 килограмм, колхозчилар улушига 8 килограмм, Тошкент шаҳри аҳолисининг ҳар бирига 74 килограмм гўшт тўғри келади!

Мамлакатда аҳоли жон бошига 341 килограмм сут ва сут маҳсулотлари истеъмол қилинаётган бўлса, республикада 186 килограмм эканлиги маълум. Ишчилар ва хизматчилар 203, колхозчилар 143 ва тошкентликлар қарийб 339 килограммдан сут ичишаяпти. Ўтган йили республикамизга иттифоқ фондидан 146 минг тонна гўшт ва 654 минг тонна сут етказиб берилди. Бу йил олган қарзларимиз ўша даражада сақланди, келгусида эса янада ошиши кўзда тутилаяпти...

— Айрим рақамлар изоҳга муҳтож. Масалан, гўшт ва сут истеъмол қилиш Тошкент шаҳрида мамлакат даражасида ва ундан ҳам кўп, лекин биз буни пойтахт магазинлари пештахталарида кўрмаяпмиз. Бунинг устига колхозчиларимиз нега бунчалар кам таъминланишган. Қизиқ-а, озиқ-овқат етиштираётган одамларнинг ўзлари бундай ноз-неъматларни ўз дастурхонларида фақат байрам кунлари кўришса, Бунинг нимаси социал адолат!

— Даставвал колхозчилар ҳақида. Гап шундаки, совхозларда ички хўжалик эҳтиёжлари — болалар муассасалари, шифохоналар ва умумий овқатланиш идораларида фойдаланилган маҳсулотларнинг бир қисми тайёрлов планида ҳисобланади. Бу ўринда хўжаликнинг раҳбари ўз иш жойида маҳсулотни тежашдан манфаатдор эмас. Колхозларда эса негадир ана шу тартиб жорий этилмаган. Агар колхоз раиси ўйлаб ишлайдиган одам бўлса, ўша жойда касалхона ва бошқа муассасалар сут ҳамда гўшт билан маромида таъминланади. Нуқул ўзини ўйлайдиган раис бўлса... буёғини ўзингиз тушунасиз. Хуллас, колхоздаги Эшмат совхоздаги Тошматдан нима билан фарқ қилишини, планлаштирувчи ташкилотлар бирини хафа, бошқасини хурсанд этаётганини мен тушунмайман. Вазиятдан чиқишнинг йўли сифатида колхозларга ички эҳтиёж учун улар шартнома нархларида сотиб олган маҳсулотнинг лоақал 10 процентини ажратишга рухсат бериш керак, деб ўйлайман. Бу колхозчиларимиз дастурхонини анча бойитарди.

Тошкент шаҳрига келганимизда эса бир аниқлик киритмоқчиман: келтирилган рақамда фақат Савдо министрлиги маълумотлари назарда тутилган, бу борада бозор ва матлубот кооперацияси ҳисобга олинмаган. Нега шаҳарда гўшт ва сут етишмаётгани, бу маҳсулотларнинг танқислигига нима сабаб? — деган саволга ана шу маҳсулотларнинг тақсимланишини назорат қилишга даъват этилган шаҳар ва районларнинг раҳбарлари жавоб беришлари керак. Бизнинг ишимиз асосан маҳсулот етиштиришдан иборат.

— Тушунарли, сиз фаолият юритаётган соҳага қайтайлик. Ўтган сафарги суҳбатимизда Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитети аҳолидан молларни шартномага кўра сотиб олишни ташкил этиш бўйича тавсиялари ҳақида, республика «Гўшт» фирмаси тузиш режалари хусусида гаплашган эдик. Тармоқ учун муҳим ишларнинг умумий рўйхати тилга олинганди. Хўш, улар қандай бажарилаяпти!

— Гапни республика программалари хусусида бошлай қолай. Улардан мақсад аҳолини асосий турдаги маҳсулот билан таъминлашни яхшилаш. Гарчи уни рўёбга чиқариш кўзланган ниятдан секинроқ бораётган бўлса-да, барибир ҳаётга тадбиқ этилади. Республика хўжаликлари халқдан қарийб 20 минг тонна гўштни шартномага биноан сотиб олди. Йил бошида бу иш яхши бошланди, лекин кейинроқ сусайиб кетди. «Гўшт» ишлаб чиқариш бирлашмаси эса ташкил топди ва бир бир неча ойдан буён фаолият кўрсатмоқда.

— Назаримизда, ҳозир муваффақиятлар ва қусурларни таҳлил этиш пайти. Ахир, йил тугаб бораяпти...

— Агар камчиликларимиз моҳиятини белгилашга ҳаракат қилсак, мен лўнда қилиб, ҳаётга муносиб қадам ташлай олмаяпмиз, эртанги кунни аниқ кўролмаяпмиз, деб айтган бўлардим. Чунончи «Гўшт» бирлашмаси тузишнинг тарихи ҳам шуни яққол исботлаб турибди. Аввалги суҳбатимизда ерларни ўзлаштириш, планлаштириш, илғор технологияни жорий этиш, озуқа етиштириш, бўлинмаларда қурилишни мувофиқлаштириш ҳамда моддий-техника таъминотини бошқариш билан шуғулланиши лозим бўлган республика бирлашмаси хусусида гаплашгандик. Табиийки, бундай бирлашма замонага ҳамоҳанг — ўзини ўзи пул билан таъминлаш ва ўз харажатларини ўзи қоплаш шароитларида, ходимларни кўпайтирмаган, лекин областларда ўз штабларига эга бўлган ҳолда ҳаракат қилиши лозим. Гўшт етиштириш, тайёрлаш ва давлатга топшириш масаласи билан баайни шу ташкилот шуғулланмоғи зарур. Ҳозир эса номини ўзгартириб, уставни тасдиқлашди, холос. Аслида нима ўзгарди? Ҳеч нима! Мана, тўрт ойдирки, бирлашма ички тузилиши хусусида тортишувлар давом этаяпти. Гўё аввал бино қуришди, ундан кейин эса лойиҳасини чизишаяпти. Бунинг нимаси қайта қуриш?!

Аҳоли билан шартнома нега «яшаб» кетмади? Чунки кооперативлар ишимизга тўсиқ бўлди. Улар биздан маҳсулотни олиб кетиб, баҳони оширишга берилишди. Мантиқан хўжаликларнинг раҳбарлари бозордаги вазиятнинг ўзгаришини аниқ илғаб олишлари ва унга муносиб жавоб беришлари керак эди. Лекин, афсуски, улар турли йўл-йўриқлар ва хилма-хил таъқиқлар гирдобида адашиб ташаббусни кооператорларга бериб қўйишди. Одамларни эндиликда бақириб-чақириб эмас, рағбат уйғотиш орқали ўз томонингизга ўтказишингиз мумкин. Олайлик: мол эгаси учун ем-хашак билан таъминлаш қўшимча имтиёз вазифасини ўташи мумкин. Лекин айтингчи, қайси хўжалик раҳбари нўчимасдан шу ишга ёндашади? Ахир, жамоат чорвачилиги кейинги йилларда озуқа билан 80—85 процент, жумладан ем билан 45—47 процент таъминланаяпти.

— Сиз кооператорлар ҳақида гап очдингиз. Шуни айтингчи: сиз кооператорлар тарафдоримисиз ёки унинг акси! Ишнинг мазкур янги шакли тармоқда ўрнашиб қолаяптими, унга нималар халақит бераяпти!

— Умуман олганда тарафдориман. Лекин аллақачон етиштириб бўлинган маҳсулотни озгина қайта ишлаш ҳисобига пуллаётган кабобпазлар бизга керак эмас, деб ўйлайман. Ахир, бунинг учун кўп ақл талаб қилинмайди. Мамлакатда кооперативлар матлуботчиларнинг ўрнини босишлари учун эмас, балки улар ҳам қўшимча неъмат яратишда қатнашишлари учун ташкил топди. Тушунаяпсизми, яратишда! Мен бундай кооперативларга иккала қўлим билан овоз бераман. Бу борада тармоқ ходимлари Самарқанд области кооператорларидан ўрнак олишлари керак. Мазкур областда 400 дан зиёд кооператив ишлаб турибди. Уларнинг 358 тасида сут етиштирилаяпти, ҳозирғача 3,6 минг тоннадан кўп сут сотилди. Бу кооперативларда 3.467 бош сигир асралаяпти. Областда 33 та кооператив қорамол, иккитасида чўчқа, учтасида парранда ва тўққизтасида қўй боқилмоқда. Фақат Советобод райони кооператорлари план ҳисобига 300 тоннадан кўп гўшт топширдилар.

Жомбой районидаги «Октябрь» колхози кооператори С. Сафаров ихтиёрида 30 та сигир бор. Бу ерда кунига 120 килограмм сут давлатга топширилаяпти. Кўплаб самарқандлик кооператорчилар хўжаликларга маҳсулот етказиб бериш бўйича шартнома мажбуриятларини бажарибгина қолмай, айни пайтда ортиқча маҳсулотни аҳолига, шунингдек шартнома нархларида сотишаяпти. Бизга ана шундай кооперативлар керак. Лекин уларда ишлаш гўштни сихга тортиш эмас. Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитети коллегияси яқинда «Гўшт» ишлаб чиқариш бирлашмасида меҳнатни ташкил этишнинг процентида янгилик жорий этиш ҳақидаги масалани кўриб чиқди. Бирлашма тасарруфидаги бўлинмаларнинг 84 процентида янгилик жорий этилди. Улар орасида 75 бригада, 53 та звено ва 38 та оила мавжуд. Янгилик ихлосмандлари ихтиёрига 87 минг бошдан зиёд қорамол, 398 минг бош чўчқа бериб қўйилди.

Оҳангарон районидаги «ВЛКСМ 50 йиллиги» совхоз-комплексидан В. Фаткулина звеноси планларни муваффақиятли бажара бориб, ҳар бош қорамолни кунига 1.058 грамм семиртиришга эришди, ҳар центнер маҳсулот эвазига озуқа сарфи 7,2 центнер озуқа бирлигигача камайди, таннарх эса 147 сўмгача арзонлашди. Звенода жами ўн киши ишлайди. Ҳар бир ходим ҳисобига бу ерда 71.266 сўмлик — пландагидан 20 процент кўп ва хўжаликнинг ўртача кўрсаткичидан ўн баравар ошиқ маҳсулот етиштирилди.

Ёки бўлмаса шу райондаги «Ғаллақудуқ» совхоз-комплексидан А. Гавриленко бошлиқ оилавий звено натижаларини олиб кўрайлик. Мазкур коллектив қарамоғида 760 та чўчқа боласи бор. Ҳар бир жонивор кунига 410 граммдан семирмоқда, бир центнер маҳсулот таннархи 100 сўм 25 тийинни ташкил этаяпти. Яъни хўжаликнинг ўртача кўрсаткичидан анча юқори. Бундай мисолларни Конимех районидаги «СССР 50 йиллиги» ва Косон районидаги Свердлов номли совхозлардан ҳам келтириш мумкин.

— Сиз ҳозирча ижарачилар ҳақида ҳеч нарса демадингиз. Чорвачиликка бу янгилик қандай жорий этилаяпти!

— Кейинги пайтларда ишнинг бу шакли ҳам жорий этила бошланди. Ижара пудратида қишлоқ кишисининг ижтимоий ва шахсий манфаатлари тўлароқ ҳисобга олинади ҳамда мужассамлашиб кетади. Унинг моҳияти шундаки, хўжаликларнинг асосий ва айланма маблағларидан самарали фойдаланилади. «Гўшт» ишлаб чиқариш бирлашмасида молларни нисбатан камроқ миқдорда — 10—15 бошдан ижарага топшира бошлашди. Ўрта Чирчиқ районидаги Ким Пен Хва номли колхозда эса бу борада дадилроқ қадам ташлашди— ижарачиларга сутчилик фермаси бутунлай топшириб қўйилди. Жомбойдаги «Октябрь» колхозида ҳам шундай қилинди.

Шуниси қувончлики, ижарачиларнинг дастлабки иш натижалари умидбахш. Масалан, Ким Пен Хва номли колхозда (ижарадор Н. Лян) моллар кунига 520 граммдан семираяпти. Илгари бу кўрсаткич 335 грамм эди. Таннарх ҳам борган сайин арзонлашмоқда. Жомбой районидаги «Октябрь» колхози ижарачиси Т. Мусаев бошлиқ ферма эришаётган натижалар ҳақида газетангиз саҳифаларида бир неча бор ҳикоя қилинди.

Булар бизнинг дастлабки қалдирғочларимиз, ижара йўлининг истиқболини кўрсатиб турувчи юлдузларимиз. Лекин умуман олганда республикамиз чорвачилигида ижара униб-ўсиб кетмаяпти. Аксарият кишилар бу янгиликка ҳадиксираб қарашаяпти.

— Сизнинг назарингизда, бунга сабаб нима! Чорвадорлар мамлакатда рўй бераётган ўзгаришларни англаб етмаяптиларми ёки эскича ишлашга шу қадар ўрганиб кетишганми! Эҳтимол, хўжаликларнинг раҳбарлари, район ташкилотларидаги мутасаддилар янгиликнинг жорий этилишига тўсқинлик қилишаётгандир! Шу масалада аниқроқ фикр айтсангиз.

— Йўғ-е, ҳеч ким тўсқинлик қилмаяпти. Лекин районлар ва хўжаликлардаги раҳбарлар ишлаб чиқаришнинг ижара ва пудрат муносабатларидаги нозик жиҳатларни унча фарқлашмайди, ҳозирча янгиликни жорий этишдан манфаатдорлик ва масъулият туйғусини сезишмаяпти. Асосий сабаб эса озуқа муаммосига келиб тақалади. Биз қайси шаклни тадбиқ этмайлик, молларни тўйдириб озиқлантириш ўзгармай қолаверади. «Гўшт» бирлашмасида нима сабабдан пудрат кенг қанот ёйди? Чунки бирлашма ўз хўжаликларини ем билан 80 процент таъминлайди. Юқорида айтилган хўжаликларда ижара нима сабабдан ўрнашиб қолди? Чунки Ким Пен Хва номли колхоз ижарачиларни етарли миқдорда юқори сифатли озуқа билан таъминлашни зиммасига олди, «Октябрь» колхозида эса 840 гектар экин майдони янгича ишлаётганлар ихтиёрига бериб қўйилди. Бошқа хўжаликларда эса ё шундай қилишмайди, ё шундай имкониятга эга эмаслар.

Айрим мутахассислар озуқа танқислигини ем-хашак экинлари алоҳида жойларда эмас, балки умумий алмашлаб экиш майдонларида ўстирилаётганлиги туфайли деб билишади. Биринчидан, бу озуқа майдонларини бригадалар бўйлаб сочиб юборади. Иккинчидан, уларни ўстириш назорат қилинмай қолинади. Бу фикрга қўшилиш керак. Ҳамма бало шундаки, беда ҳам, ғўза ҳам бир ариқдан суғорилади. Айтингчи, қайси раҳбар ёки агроном ёзнинг иссиқ дамларида сувни пахта даласига эмас, бедапояга оқизади? Бирортаси ҳам шундай қилмайди. Оқибати нима бўлади? Баҳорда кўкпоя учун оралиқ экинлар ўстирилаётган пайтда беданинг биринчи ўримини деярли тўлалигича қишга асраймиз, кейинги ўримларни эса амал-тақал қилиб суғоргач, молга кўк ҳолда едирамиз. Пахтанинг ҳокимлиги хусусида жуда кўп гапирамиз-у амалда ҳеч нарса қилмаймиз. Гўё бу борада муаммо йўқдек.

Худди шу масаланинг бошқа жиҳатига назар ташлайлик. Бу йил 50 минг гектардан зиёд майдонда озуқа экинлари экилмай қолди. Жумладан 9 минг гектарга кўкпоя ва силос учун маккажўхори экилмади. Беда майдонлари 17 минг гектар кам бўлиб қолди. Хўш, буларга ким жавоб беради?

Мени Америка очаяпти, деб ўйламанг. Биз ҳар қанча йўлини қилмайлик, нималарнидир ўйлаб топмайлик, озуқа майдонлари ўрнига чигит экилаётганлиги барчага аён. Бу йил кўпгина районларда пахта даласи 75 процент ва ундан ҳам кўп бўлди. Масалан, Балиқчида экинзорларнинг 78,6 проценти, шу райондаги «Победа» колхози ерларининг 88 процентида, «Ўзбекистон» колхозида эса 80 процентида ғўза ўстирилди. Шеробод райони 1.264 гектар майдонга, Беруний райони 1.231 гектар ерга озуқа эколмади.

— Гарчи сиз «булар ҳаммаси барчага маълум» десангизда, барибир ундан қандайдир хулоса чиқарилиши керак-ку.

— Энг аввало: бир-биримизни ва ўзимизни ўзимиз алдашга чек қўйишимиз керек. Озуқа майдонларининг ҳар бир қаричида ем-хашак экини ўстирилиши керак, бу жойларга чигит экилмасин. Бир йиллик экинларни маълумотларда аниқ: судан ўти, сорго ва бошқаларни номманом кўрсатиш зарур.

Бундан ташқари молларни оч ҳолда сақлаш кони зарар эканлигини тушуниш пайти келди. Биз ҳозирги пайтда ҳар бош шартли мол ҳисобига 25 центнердан кўпроқ озуқа бирлигига эгамиз. Бу кунига 7 озуқа бирлиги демакдир. Шунча емиш билан ҳар говмишдан кунига 4 литрдан сут олиш мумкин. Муқояса учун айтаман: Тула областидаги машҳур Страдубцев раислик қиладиган колхозда йилига ҳар бош мол ҳисобига 45 центнер озуқа бирлиги жамғарилади. Устига устак улар ажойиб яйловга эга.

Моллар рациони таркиби ҳақида ҳам ўйлаш керак. Ҳозир қорамоллар «таомномаси»да 15 процент силос, 38 процент кўкат, 27 процент хашак, 5 процент илдиз мева ва 20 процент атрофида ем бор. Гарчи кейинги 13 йил мобайнида омихта ем сарфи 38 процент кўпайган бўлса-да, лекин охирги икки йилда пасайиб кетаяпти. Беда пичани борасида ҳам аҳвол шундай. Бу йил бултургига нисбатан 11 процент кам пичан тайёрланди, план 67 процент бажарилди. Қуйидаги таққослашга эътибор беринг: АҚШда 20 йил ичида чорвачиликда кучайтирилган озуқа сарфи 75 процент, беда пичани эса уч баравар кўпайди. Бошқа ривожланган мамлакатларда ҳам шундай.

Ҳозир бутун дунёда оқсилни кўпайтириш, уни излаб топиш авж олдирилган. Лекин бизда жонланиш йўқ. Биз ҳамон эскича қарашлар исканжасидамиз, бўшаб ётган охурларда мўл маҳсулот олишга уринаяпмиз.

— Хўжаликларда иқтисодий хизматнинг сустлиги ҳақида ҳам гапириш керак чоғи. Республика чорвачилигида ижара пудратининг кенг қанот ёймаётганлигига бу камчиликлар ҳам сабаб бўлса керак.

— Жуда тўғри. Қишлоқда янгича муносабатларни таркиб топтиришда иқтисодий хизматнинг ўрни бўлакча. Ҳар бир хўжаликнинг ўз иқтисодий аҳволи турлича эканлиги ҳеч кимга сир эмас, уларни ҳисобга олиш керак. Айтайлик, бизда 44 та гўштчилик совхози муттасил зарар келтиради. Янги йилдан бошлаб республикаинг ҳамма коллективлари хўжалик ҳисобига ўтадилар. Ўшанда ҳалигиларнинг аҳволи нима кечаркин? Ҳозирча ҳеч ким ҳеч қандай таклиф киритмаяпти. Уларни энг аввало коооператорларга, ижарачиларга ёки саноат корхоналарига ёрдамчи хўжалик сифатида ўтказиш керак.

Ижара ва пудратни жорий этишга тўсқинлик қилаётган жиддий омиллардан бири молларнинг нархи юқорилигидадир. Масалан, Қорақалпоғистон автоном республикаси, Қашқадарё ва Сирдарё областларидаги совхозларда бу нарх ҳар килограмм тирик вазн ҳисобига 5 сўмдан ошади. Бундай шароитда ижарачи ҳар қанча уринмасин, даромад ололмайди. Ким ҳам бунга журъат этади, дейсиз? Ҳолбуки, вазиятдан чиқишнинг чораси бор: йил якунига кўра ёки молни ижарага бериш пайтида давлат харид нархи даражасигача қайта баҳолаш мумкин. Бизда 1983 йилгача шундай қилиб келишган. Бу йил эса тақиқлаб қўйишди. Бунга қачон рухсат беришаркин?

— Нега энди молнинг балансловчи нархи кўтарилади!

— Бунга сабаб молнинг маҳсулдорлиги пастлиги, техника қимматлашиб кетганлиги, ёнилғи-мойлаш материаллари баҳоси ошгани, озуқа таннархининг юқорилигида. Агар илгари бир озуқа бирлиги 3 тийинга тенг бўлган бўлса, эндиликда 10 тийин ва ундан ҳам кўп бўлаяпти.

Бошқа бир сабаб технология интизоми бузилиши, озуқа сифати ва миқдорини аниқ ҳисобга олмаслик, хуллас фермаларда оддий тартибнинг йўқлигидир. Бу охир-оқибатда республика хўжаликларида қорамолни 1 центнер семиртириш учун 17,32 центнер озуқа бирлиги сарфлашга олиб келди. 1 центнер чўчқа гўшти учун 9,55 центнер, шунча сут учун 1,9 центнер озуқа бирлиги талаб қилинди. Буларнинг ҳаммаси илғор хўжаликларга қараганда анча кўпдир.

Шунинг учун тармоқдаги ишнинг танг жойларини ўнглаш, ижара ва пудрат усулларига кенг йўл очиш керак. Ўз ишининг чинакам устаси саналмиш ташаббускор кишилар ҳам зарур. Уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш лозим. Ана шунда ишларимиз юришади.

— Охирги савол: республикамиз фермаларида қишлов қандай бораяпти! Бу палла аввалги йиллардагига нисбатан нимаси билан фарқ қилди!

КПСС Марказий Комитети қишловни муваффақиятли ўтказиш бўйича агросаноат комплексининг барча меҳнаткашларига мактуб йўллаганлиги маълум. Ўзбекистон чорвадорлари ана шу даъватга жавобан масъулиятли мавсумни соз ўтказиш юзасидан тадбирлар комплексини ишлаб чиқдилар. Куни кеча улар Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитети коллегияси мажлисида муҳокама этилди. Бу тадбирлар комплекси ҳаётга фаол жорий қилинмоқда. Ориқ моллар алоҳида гуруҳга ажратилди, уларни қўшимча озиқлантириш ташкил этилди. Бундай гуруҳларда 150 мингдан зиёд қорамол ва 770 мингдан зиёд қўй бор. Бу ўтган қишловдагига қараганда нобудгарчиликни камайтирди.

Фермалар ва комплексларда барча ишларни ўз вақтида ва уюшқоқлик билан бажариш учун 10 мингдан зиёд киши сафарбар этилди, уларнинг аксарияти партия аъзолари. 7 мингдан зиёд транспорт воситалари мувофиқлаштирилди, 2.680 та озуқа цехи ва ошхонаси ишга туширилди, уларнинг ҳар бирида кунига 6—7 тоннадан аралашма тайёрланаяпти. Ферма ходимларининг бундай ишлашлари яхши натижаларга олиб келаяпти: қишлов бошидан буён 9,5 минг тонна сут, қарийб 1.000 тонна гўшт, 21 миллион донадан кўп тухум олинди, бу аввалги қишловнинг шу давридагига нисбатан анча кўпдир. Ҳар бош сигирдан сут соғиш 29 килограмм кўпайди. Шу кунларда Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитети етакчи мутахассислари чорва қишловининг боришни текшириш ва тармоқ ходимларига ёрдам бериш учун жойларга жўнаб кетишди.

Очиғини айтиш керак, ҳозирча ҳаво қулай келаяпти. Лекин бу хотиржамликка берилиш учун асос бўлолмайди. Ахир, илиқ бошланган қиш тўсатдан қилич яланғочлаган йилларни кўп кўрганмиз-ку. Чорвадорлар, хўжаликларнинг мутахассислари ва раҳбарлари ана шу оғир дамларга шай туришлари лозим. Шундагина қишлов беталофат ўтади, маҳсулот етиштириш кўпаяди.

Суҳбатни «Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири В. ВОРОБЬЁВ олиб борди.

Гўшт етиштиришни кўпайтиришда интенсив усулларни моҳирона жорий этаётган Булунғур районидаги «Победа» совхози чорвадорлари қувончли натижаларга эришмоқдалар. Хўжаликдаги замонавий чорвачилик комплексида 2.300 бош қорамол боқилмоқда. Ҳар бош мол бир кеча-кундузда 900—1.000 граммдан этига-эт қўшаяпти Маромида семиртирилаётган новвослар 500 килограммгача тош босмоқда.

СУРАТДА: оператор-молбоқарлар Шакарбой Нормаматов (чапда), Меликўзи Қаршиев ва Ҳасан Довуров.

Т. ДАВЛАТОВ фотоси.

УМУМХАЛҚ НАЗОРАТИ

Комитет раҳбари мулоҳазалари

ФАОЛИЯТИМИЗ МЕЗОНИ

Назорат органлари ишида кенг ошкораликни таъминлаш қайта қуришнинг муҳим талабларидан бири. Ҳар бир текширув, рейд натижалари жамоатчиликка маълум қилиниши, қарорларнинг меҳнаткашлар коллективларида ўрганиб чиқилиши ишимиз таъсирчанлигини кескин оширади. Шу боис район халқ контроли комитети кенг ошкораликни таъминлашга алоҳида эътибор бераяпти. Район газетаси, маҳаллий радио эшиттиришлари ёрдамида мақсадга эришишга ҳаракат қилаяпмиз. Бундан ташқари деворий газеталар, варақалар ўз вақтида чиқариб турилибди.

Мавжуд 8 та штатсиз бўлим назоратчилари сифат таркиби ҳам мустаҳкамланди. Коммунистлар, комсомоллар, мутахассислар мавжуд камчиликларни аниқлаш ва бартараф этишда яқиндан кўмаклашмоқдалар. Шу йилнинг ўтган ўн ойи мобайнида 51 марта комплекс текширув ўтказилди.

Юқорида айтиб ўтилганидек, кенг ошкораликни таъминлаш мақсадида текширувлар ҳақида коллективлар олдиндан хабардор этиб қўйилди. Натижада хўжаликлар, ташкилотлар камчиликларни аввалдан кўриб чиқиш имкониятига эга бўлдилар.

Текширув ва рейдларда район ишлаб чиқаришининг деярли барча тармоқлари қамраб олинаяпти. Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш, савдо, маиший хизмат кўрсатишдан тортиб, шахсий ёрдамчи хўжалик ва атроф муҳити муҳофазасигача назоратчиларимиз диққат-эътиборида турибди.

Штатсиз назоратчиларнинг билим ва малакасини ошириш мақсадида методик ишларни кучайтираяпмиз. Ўтган йили ва жорий йилнинг тўққиз ойи мобайнида 975 нафар назоратчига амалий ёрдам берилди, 175 та ходим якка тартибда консультациядан ўтказилди. Район газетасида 21 та махсус саҳифа, 43 та мақола эълон қилинди, маҳаллий радио орқали 8 та эшиттириш берилди.

Район халқ контроли комитети назорат органларини марказлаштиришга алоҳида эътибор бераяпти. Февраль ойида Ленин номли колхоз умумий йиғилишида 11 кишидан иборат ягона халқ контроли комитети тузилди. Партком қарори билан 7 та жамоатчилик комиссияси, цех партия ташкилотлари қошидаги 12 та маъмурият устидан назорат комиссияси иши тўхтатилди. Халқ контроли комитети раиси штати белгиланди. Шунингдек, касаба союз ташкилоти қошидаги иш ҳақи, савдо ва жамоат тартибини сақлаш, комсомол прожектори, халқ контроли группалари ҳамда бошқа жамоатчилик комиссиялари фаолиятлари ҳам марказлаштирилди. Натижада назорат билан шуғулланувчилар сонини 94 кишига камайтириш имконияти туғилди. Ишда кескин бурилиш юз берди. Текширув ва рейдлар амалий тус олди.

Назоратчиларимиз пахта мавсумида алоҳида жонбозлик кўрсатдилар. Йиғим-теримга тайёргарлик давридаёқ машиналар ремонти, дала шийпонларидаги аҳвол бир неча бор кўрикдан ўтказилди. Пахта заводи, тайёрлов пунктларидаги ҳозирлик кўздан кечирилди. Мавсум давомида эса оператив группа белгиланган график асосида мунтазам текширув ва рейдлар ўтказди.

Масалан, октябрь ойининг бошида «Правда» колхозида олиб борилаётган ишлар кўздан кечирилганда қатор камчиликлар кўзга ташланди. Машина терими учун ажратилган 165 гектар майдоннинг аҳволи талаб даражасида эмаслиги, К. Жумаев бошлиқ бригадада эса дефолиация сифатсиз ўтказилгани аниқланди. Терилаётган пахта сифатига ҳам етарли эътибор берилмаётган эди. Халқ назоратчилари колхоз далаларида бўлишган куни, яъни йиғим-терим авж паллага кирган бир кезда 38 та агрегатдан 6 таси сабабсиз ишлатилмаётгани ҳеч кимни ташвишга солмаган. Уруғлик пахта теришда ҳам камчиликларга йўл қўйилган.

Оператив группанинг ташвишли аҳвол тўғрисидаги маълумоти район халқ контроли комитети мажлисида зудлик билан кўриб чиқилиб, колхоз бош агрономи М. Жўраевга ўз вазифасига совуққонлик билан қарагани учун ҳайфсан берилди.

Назоратчилар бошқа хўжаликлардаги камчиликларни бартараф этишда ҳам тезкорлик кўрсатдилар, давлат плани муддатидан илгари адо этилишига муносиб ҳисса қўшдилар.

Сўз ва иш бирлигига амал қилиш, текширув ва рейдларнинг пировард натижаси билан жиддий шуғулланиш назоратчиларимиз фаолиятининг асосини ташкил этади.

Б. ЗУХУРОВ,
Сирдарё район халқ контроли комитетининг раиси.

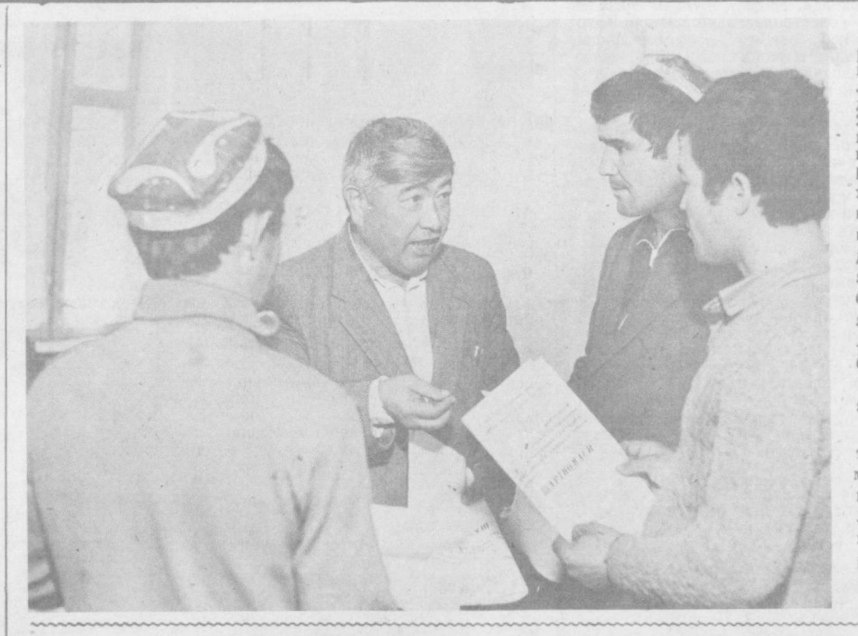

Бағдод районидаги қўриқ «Ғалаба» совхози деҳқонлари жорий йилни қувончли меҳнат ютуқлари билан якунламоқдалар. Ҳар гектар ердан белгиланганидан кўп — 20 центнердан оқ олтин йиғиштириб олинди. Бу муваффақиятда хўжалик назоратчиларининг ҳам муносиб ҳиссаси бор. Улар интизомни мустаҳкамлаш, резерв ва имкониятлардан унумли фойдаланиш, комплекс механизацияни кенг жорий этиш борасида партия комитетига яқиндан ёрдам бермоқдалар. Айни кунларда асосий эътибор чорва қишловини кам чиқим ва беталафот ўтказишга қаратилган.

СУРАТДА: совхоз директори (чапдан иккинчи) А. Ҳамидов, назоратчилар А. Усмонов, А. Холдоров ва А. Валиевга галдаги вазифалар хусусида йўл-йўриқлар бераяпти.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ фотоси.

САМАРҚАНД ОБЛАСТЬ ХАЛҚ КОНТРОЛИ КОМИТЕТИ ДИҚҚАТИГА

ВАЪДАБОЗЛИКНИНГ ЧЕГАРАСИ БОРМИ?

«Узагроэлектромонтаж» трести меҳнат коллективи кенгашининг йиғилишида жорий йилда ишга туширилиши лозим бўлган объектлардаги аҳвол муҳокама этилди. Ҳадемай йил якунланади. Аммо қатор объектлар электр ускуналар билан таъминланмаган. Айниқса Самарқанд областидаги Қўшработ посёлкасида қурилаётган касалхонадаги вазият қизғин баҳсларга сабаб бўлди. Хўш, нега шундай?

250 кишига мўлжалланган поликлиника ҳамда 150 ўринли касалхона комплекси қурилишини 1985 йилда I-«Самарқандоблагропромстрой» трести бошлаганди. Униси ҳам, буниси ҳам бир вақтда фойдаланишга топширилиши белгиланганди. Аммо буюртмачи — область ижроия комитетининг капитал қурилиш бўлими уларни навбат билан ишга туширишга қарор қилди. Поликлиника ўз вақтида тайёр бўлди. Ҳозир ишлаяпти. Аслида касалхона биноси ҳам битай деб қолган. Посёлка аҳолиси муҳим объект ишга туширилишини интизорлик билан кутмоқда. Лекин на буюртмачи, на бош пудратчи касалхонани топширишга ваъда беришолмаяпти.

Октябрь, ноябрь ойлари гоҳ оближрокомда, гоҳ трестда, бевосита қурилиш майдончасида ўтказилган йиғилишлар, тортишувлар, баҳслар билан ўтиб кетди. Уларнинг барчасида битта масала: буюртмачи долзарб объектга электр ускуналарни қачон етказиб бериши муҳокама этилди. Лекин бундай тортишувлардан наф бўлмади. 356-МСПМК бошлиғи Р. Габидов илтимос қилади, капитал қурилиш бўлими бошлиғи Ш. Шакаров эса ҳар сафар қуюқ ваъда беради. Трест бошқарувчиси Р. Насимов ўзини қўярга жой топа олмайди. Чунки бош пудратчи сифатида асосий масъулият унинг зиммасида. Аммо... Шуниси қизиқки, юзага келган вазият фақат октябрь ойида маълум бўлгани йўқ. Аслида тортишувлар йил бошидан бери давом этиб келаяпти.

Худди шундай аҳвол ўтган йил охирида ҳам юзага келганди. Ш. Шакаров «Ҳаммаси жойида бўлади», — деб барчани ишонтирганди. Кўриниб турганидек, гап гаплигича қолиб кетди. Р. Габидовнинг айтишига қараганда буюртмачи аслида тегишли ташкилотга бу йил ҳам зарур электр ускуналар учун заявка бермаган экан. Мана сизга масъулиятсизликнинг ноёб кўриниши?!

Тўғри, буюртмачини сира оқлаб бўлмайди. Аммо электр монтажчиларда ҳам айб йўқ эмас. Наҳотки ўтган йилги ваъдалар пуч эканлигини била туриб юқори ташкилотларга мурожаат этиш мумкин эмасди? Ахир посёлка аҳолиси биринчи навбатда улардан талаб қилаяпти-ку. Халқ контроли органлари томошабин бўлиб туришгани кишини ажаблантиради.

Улар балки «ўзгалар ишига» аралашмасликни, кимсан — область ижроия комитети бўлими бошлиғини ташвишга солишни лозим кўрмаётгандирлар.

Нима бўлганда ҳам хўжалик ҳисобида ишлаётган электр монтажчиларга қийин. Йил бўйи меҳнат қилиб, арзимаган иш қолганда мукофот олиш ўрнига «қарздор» бўлиш коллективнинг иқтисодий аҳволига жиддий таъсир этиши шубҳасиз.

И. АХМЕТОВ.

РАСМИЙ АХБОРОТ

АНДИЖОН

Область халқ контроли комитетининг навбатдаги мажлисида Андижон уйсозлик комбинатида йирик панелли турар жойлар қурилишида лойиҳа талабларига қандай амал қилинаётганлиги масаласи кўриб чиқилди.

Комбинатда ишлаб чиқаришга янги техника ва илғор технологияни жорий қилиш, меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулот сифатини яхшилаш билан боғлиқ масалалар амалий ҳал этилмаётир. Текширишда 17 минг сўмликдан зиёд брак маҳсулотлар тўпланиб қолганлиги аниқланди. Ишлаб чиқаришга алоқасиз харажатлар йил бошидан буён 78 минг сўмни ташкил этди.

Қурилиш участкаларига етказиб берилаётган йирик панелли уйларга мўлжалланган маҳсулотлар юз фоиз комплектланмагани учун технологик изчиллик бузилаяпти. Қурилиш-монтаж ишлари сифати ёмон, лойиҳа талаблари қўпол равишда бузилмоқда.

Фурқат массивида йиғма темир-бетон конструкцияларни монтаж қилишда жиддий камчиликларга йўл қўйилаяпти. Арматурани пайвандлашда техник талабларга риоя этилаётгани йўқ. 40 квартирали 2-уйни қуришда шундай масъулиятсизликка йўл қўйилгани туфайли бинонинг сейсмик чидамлилиги мўлжалдагидан анча паст бўлди.

Халқ контроли комитети қабул қилган қарорда «УзНИИПградостроительство» лойиҳалаш институтида ишчи чизмаларни тайёрлашда камчиликларга йўл қўйилаётгани таъкидлаб ўтилди. Тегишли объектларни назорат қилмаганлиги ва лойиҳадан чекиниш ҳолларини содир этганлиги учун Андижон шаҳар ижроия комитети капитал қурилиш бўлимининг бош инженери А. Товбин, уйсозлик комбинати бошлиғи В. Савельевга ҳайфсан берилди. Комбинат катта прораби В. Васёнов ва бош қурувчи И. Кедовга ҳайфсан эълон қилиниб, пул жаримаси солинди.

Шунингдек мажлисда хўжалик ҳисобидаги 7-автокорхонада автотранспорт воситаларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, ёнилғи-мойлаш материалларини сақлаш бўйича олиб борилаётган ишлар аҳволи ҳам кўриб чиқилди. Назоратчилар ўтказган текширув шуни кўрсатдики, техниканинг ярмидан кўпи белгиланган маромда ишламаяпти. Йўл варақаларини тўлдириш тартиби қўпол равишда бузилмоқда. Кўплаб машиналарнинг спидометрлари бузуқ, ёнилғи ҳисоб-китоби чамалаб олиб борилмоқда.

Назоратсизликка йўл қўйганлиги, енгил автомобиллардан белгиланган лимитдан ташқари фойдаланганлиги учун автокорхона директори А. Олимовга, директорнинг эксплуатация бўйича ўринбосари Л. Абдуллаевга ҳайфсан берилиб, бир ойлик маошлари ҳажмида жарима солинди.

САМАРҚАНД

Оқдарё районида кейинги йилларда уй-жой барпо этишга эътибор кучайди. Жойларда шахсий ҳамда кооператив уйлар қуришнинг қандай бораётганлиги район халқ контроли комитетининг доимий диққат-эътиборида турибди. Аммо камчиликлар ҳам йўқ эмас.

Область халқ контроли комитетининг навбатдаги мажлисида ана шу масала кўриб чиқилди. Таъкидландики, халқ назоратчилари ўтган икки йил мобайнида жойларда аҳолини уй-жой билан таъминлаш муаммоси қандай ҳал этилаётганини 27 марта текширувдан ўтказдилар. Муҳим ишда Янгиқўрғон, Октябрь, Примкент қишлоқ Советлари, «Коммунист», Карл Маркс номли, «Ўзбекистон», «Партия XXII съезди», колхозлари халқ контроли группалари яхши фаолият кўрсатдилар.

Районда ўтган уч йил мобайнида шахсий ва кооператив уй-жой қурилиши учун 700 га яқин ер участкаси ажратиб берилганди. Шу боис қурилиш материалларига бўлган эҳтиёж кескин ортди. Халқ контроли комитетининг аралашуви билан «Строитель» магазинининг хизмат ҳажми анча оширилди. Натижада қисқа муддатда 68 минг квадрат метр саҳнда турар-жой барпо этилди.

Мажлисда уй-жой муаммосини ҳал этишда район назоратчилари етарли даражада фаоллик кўрсатишмаётгани таъкидланди. Жумладан, соҳани ривожлантиришга оид қатор қарорлар қабул қилинганига қарамай, улар ижросини текшириш пухта йўлга қўйилмаган. Қишлоқ Советлари, касаба союзлари, бошқа жамоат ташкилотлари билан алоқа мустаҳкам эмас.

Район халқ контроли комитети раиси С. Маликовга соҳага назоратни кучайтириш, бу ҳақда 1989 йилнинг июль ойида область халқ контроли комитетида ахборот бериш топширилди.

ҚАРОР ВА ИЖРО

ГАП БИЛАН ҚОРИН ТЎЙМАЙДИ

Кўпинча республикамиз пойтахти бозорларида сабзавот, мева дўконларида маҳсулот етишмай қолса ёки нарх-наво кўтарилиб кетса, аҳоли кўплигига йўямиз. Аммо асосан қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришга ихтисослашган районларда ҳам нарх-наво осмонда бўлса-чи!

Ҳозир Бўка шаҳридаги савдо шохобчаларига борсангиз, рўзғор учун зарур маҳсулотлардан фақат пиёзнигина харид қилишингиз мумкин, холос. Бозорда эса картошканинг яқинига йўлаб бўлмайди. Кооператив дўконларда ҳам егулик учун энг зарур нарсалар йўқ.

Жорий йилнинг октябрь ойида район халқ контроли комитети мажлисида район ва шаҳар матлубот жамиятлари союзлари шунингдек тайёрлов идораси ҳамда музхона коллективлари аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан қандай таъминлашаётгани масаласи кўриб чиқилди.

Текширувлардан маълум бўлдики, район матлубот жамиятлари союзига қарашли бўлинмалар қиш мавсумига етарли миқдорда мева, сабзавот маҳсулотлари ғамламаганлар. Октябрь ойининг учинчи ўн кунлиги маълумотларига кўра белгиланган 900 тонна ўрнига 310 тонна ёки планнинг 34 проценти миқдорида картошка жамғарилган. Баъзи маҳсулотлар эса омборларда умуман йўқ.

Хўжалик ҳисобидаги умумий овқатланиш корхонасида, шунингдек Ҳамза, Киров, Кўкорол матлубот жамиятларида мева, сабзавот маҳсулотларининг бирор тури бўйича ҳам планлар бажарилмаган. Тайёрлов идорасида олиб борилаётган ишлар ўлда-жўлда.

Махсус жойлар етишмаслигидан сақланаётган маҳсулотлар сифати тез бузилаяпти. Омборлар ачинарли ҳолатда. Шамоллатиш, иситиш ва совутиш мосламалари умуман ишламайди.

Аҳвол жиддий бўлишига қарамай Алишер Султонов раислигидаги халқ контроли группаси суст фаолият юритаяпти. Белгиланган текширувлар таъсирчан эмас.

Район халқ контроли комитети мажлисида мавжуд аҳвол атрофлича муҳокама этилди. РайПО раиси А. Худойбердиев, Ҳамза, Киров, Кўкорол матлубот жамиятлари раҳбарлари К. Давронов, В. Ким, У. Бугиев, умумий овқатланиш корхонаси директори Р. Оқбўтаев йўл қўйган камчиликлари учун жазоландилар. Ишни ўнглаш юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди. Ҳақли савол туғилади: «Хўш, бу билан меҳнаткашлар дастурхонида қандай ўзгариш содир бўлди!» Афсуски, ҳеч қандай. Фақат қарорлар сони биттага кўпайди, холос.

У. МУҲАМЕДОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг жамоатчи мухбири.

Муаммо

БОР ОТАНГГА, БОР ОНАНГГА

Бирон-бир корхона ёки хўжалик йўқки, у темир йўл транспортдаги тартибсизлик, интизомсизликдан нолимаган бўлсин. Қизилтепа районида ҳам шундай. Темир йўл станцияси раҳбарлари вагонлар бекор туриб қолаётганидан ташвишдалар. Корхона ва муассасаларнинг вакиллари эса минглаб сўм жарима тўлашаётганидан норози. Хўш, айб кимда!

«Қизилтепа район халқ контроли комитети ва «Қизил тонг» газетаси ҳамкорликда бу мураккаб масалани атрофлича ўрганиш, камчиликнинг олдини олиш мақсадида йил бошида темир йўл станцияси ва ташкилотлар раҳбарлари иштирокида давра суҳбати ўтказганди. Унда ечимини кутаётган муаммолар принципиал таҳлил этилиб, тегишли чора-тадбирлар белгиланганди. Иш бирмунча олға силжигандай бўлди. Аммо жаримабозлик ҳамон давом этмоқда. Мухбиримиз район халқ контроли комитетининг раиси Т. ПАТУЛЛАЕВ билан шу мавзуда суҳбатлашди.

Давра суҳбатида жуда муҳим масалалар кўтарилди. Темир йўл станцияси ва алоқадор ташкилотлар вакиллари иш юзасидан қизғин баҳслашдилар. Ҳар икки томондан ҳам камчиликларга йўл қўйилаётгани таъкидланди. Аммо йиллар давомида одат тусига кириб қолган иш юритиш тартибини ўзгартириш жуда мураккаб.

Яхшиси, суҳбат чоғида билдирилган фикр-мулоҳазаларнинг айримларини газетхонлар эътиборига ҳавола этсак.

З. Қўзиев — «Қуйимозор» совхози директори:

— Хўжалигимиз ҳар йили қардош республикаларга 3.000 тоннадан зиёдроқ мева ва узум юборади. Ҳар бир вагонга 2,5—3 мингта яшик маҳсулотни юклаш учун темир йўлчилар 2 соату 15 минут вақт ажратишади. Демак, юкни белгиланган муддатда ортиш учун минутига 20—25 та яшикни тележкадан вагонга олиш зарур.

Ўз-ўзидан кўриниб турибдики, белгиланган муддатда қўл кучи билан шунча юмушни бажариб бўлмайди. Темир йўл ходимлари эса «Уставда шундай белгиланган», — деб тураверишади.

К. Камаев — темир йўл станцияси бошлиғи ўринбосари:

— Тўғри, 2 соат 15 минут вақт бир вагон узум ёки мева ортиш учун камлик қилади. Аммо биз темир йўл устави талабларини буза олмаймиз.

Савол: Юкли вагонларни бўшатиб олиш ва юклаш нормативларини ўзгартиришнинг имконияти борми?

Ғ. Турдиев — темир йўл станцияси бошлиғи:

— Яқинда темир йўл бошқармасида бўлган йиғилишда шу савол ўртага ташланди. Янги Устав ишлаб чиқилаётганини айтишди. Аммо қачон амалга ошиши номаълум.

Суҳбат чоғида тилга олинган мураккаб муаммолардан биттасини мисол келтирдик, холос. Ваҳоланки турли сабабларга кўра йил мобайнида хўжаликлар станцияга яна минглаб сўм жарима тўладилар. Бунда барча айбни темир йўлчилар зиммасига юклаш тўғри эмас. Масалан, яқинда штатсиз саноат, транспорт ва алоқа бўлимимиз яна ушбу соҳани тафтишдан ўтказди.

Маълум бўлишича, «Бўстон» совхози 4-агроучасткаси бошлиғи М. Душамов айби билан хўжаликка ажратилган вагонлар белгиланган 60 соат ўрнига 340 соат ушлаб турилган, бунинг учун 1. 313 сўм жарима солинган. Дон маҳсулотлари корхонаси (бош инженери З. Бафоев) 2. 603 соат учун 3. 810 сўм, йўл қурилиши ва ремонти бошқармаси (бошлиғи А. Пўлатов) 4.400 сўм тўлашган.

Комитет мажлисида масалани муҳокама этиб, айбдорларга тегишли жазо берилди. Бироқ темир йўл муаммоси ҳамон очиқ турибди. Бу масалада Ўзбекистон ССР Агросаноат давлат комитети, Ўрта Осиё темир йўли бошқармаси, давлат арбитражи ташаббусни ўз қўлларига олиб, масалага аниқлик киритмас эканлар, ишда бирон-бир силжиш бўлиши қийин.

Суҳбатни В. НОСИРОВ ёзиб олди.

ТАЖРИБА ЎЧОҒИДАГИ ХЎЖАСИЗЛИК

Тошкент ва Самарқанд қишлоқ хўжалиги институтларига қарашли ўқув-тажриба хўжаликлари катта экин майдони, техника ва ўқув базаларига эга. Бу ерда талабалар назарий билимларини амалий синовдан ўтказиш билан бирга мамлакат Озиқ-овқат программасини бажаришга ҳам муносиб ҳисса қўшмоқдалар. Бир қарашда хўжаликлар белгиланган план ва топшириқларни бажариб келмоқдалар. Масалан, Самарқанд қишлоқ хўжалиги институтининг ўқув-тажриба хўжалиги ўтган йили сут топшириш планини 101, гўшт планини 121 процент адо этган. Аммо назоратчилар текшириш ўтказганларида бу хўжалик коллективи ўз имкониятларидан тўлиқ фойдаланмаётганлиги маълум бўлди. Студентлар билан машғулотлар ўтказиш учун шароит етарли эмас: аудиториялар мутлақо мослашмаган, лабораториялар керакли анжомлар билан жиҳозланмаган.

Ем-хашакдан, ер майдонларидан фойдаланишда қатор нуқсонларга йўл қўйилмоқда. Қорамоллар сони ўтган йилга нисбатан 118 бош камайган, уларнинг ҳисоб-китоби тўғри йўлга қўйилмаган. Янги туғилган моллар вазни тарози йўқлиги учун тахминан, 5—6 килограмм камайтириб ҳужжатлаштирилган. Бузоқларни эмизиш учун ҳаддан ташқари кўп сут сарфланган. Масалан, 1987 йили нормага нисбатан 23.400 сўмлик, яъни 67 тонна сут кўп чиқим қилинган. Ем -хашакнинг ҳисоб-китоби ҳам пала-партиш олиб борилмоқда. Шу йилнинг 6 ойи мобайнида 156 минг сўмлик маҳсулот ортиқча ишлатилган. 1.200 бош қорамолга мўлжалланган, қиймати 3,3 миллион сўмлик сутчилик комплекси қурилиши 1975 йилдан бери битмай келмоқда.

Мебель, бошқа жиҳозлардан фойдаланиш, ҳисобга олиш ва сақлашда ҳам хўжасизликка йўл қўйилаяпти.

Тошкент қишлоқ хўжалиги институтининг ўқув-тажриба хўжалиги ўтган йилни 1 миллион 477 минг сўм зарар билан якунлади. Бунинг асосий сабаби агрономия хизматининг нотўғри ташкил этилгани ва ерга органик ўғитлар воситасида яхши ишлов берилмаганлигидир. Сабзавот, картошка ва полиз маҳсулотлари етиштириш учун мўлжалланган ерлар кўпинча хўжаликнинг ходимлари томонидан ўз шахсий манфаатлари йўлида фойдаланилмоқда. Ўтган йили битта ижарачи ходимнинг масъулиятсизлиги оқибатида 8,8 тонна помидор ва 1,5 тонна сабзи нобуд бўлди. Хўжалик раҳбарлари айрим шахсларга 1-1,5 гектарлаб ерни ҳужжатсиз бериб юбормоқда.

Чорва маҳсулотлари етиштиришда ҳам жиддий камчиликлар бор. Ўтган йили сут плани 89 процент бажарилди, холос. Текшириш жараёнида сигирлардан сут соғиб олиш контроль тарзда синаб кўрилди. Ҳар бир сигирдан йилига ўртача 218 литр сут кам соғилаётганлиги маълум бўлди. Ҳар центнер гўшт белгиланганидан 32 сўм қимматга тушмоқда. Ветеринария хизмати ўз ҳолига ташлаб қўйилган, кўплаб қорамол ва қўйлар нобуд бўлаяпти.

Автомобиль ва тракторлар паркидан фойдаланиш коэффициенти жуда паст. Мавжуд автомашиналар ойлаб ишлатилмайди.

Бу ерда ҳам студентларнинг ишлаб чиқариш практикасининг яхши ўтиши учун етарли шароит яратилмаган. Қишлоқ хўжалик ишларининг асосий қисми талабалар томонидан бажарилаётганлигига қарамай улар учун белгиланган шахсий план ва топшириқлар қандай ижро этилаётгани ҳисобга олиб борилмаяпти.

Кўриниб турибдики, юқоридаги камчиликлар ҳар иккала тажриба хўжалиги директорлари Чинтошев ва Загуров ҳамда мазкур институтлар раҳбарларининг лоқайдлик қилаётганликлари туфайли содир бўлмоқда.

Хулоса шуки, эрта-индин мустақил иш бошлайдиган мутахассислар ана шундай шароитда амалий кўникма ҳосил қилар эканлар, келажакда улардан қандай ташаббус, ижодий меҳнат, иқтисод ва тежамкорликни кутиш мумкин? Тўғри, текшириш жараёнида айбдорлар моддий ва маъмурий йўл билан жазоландилар. Камчиликларни бартараф этиш ва олдини олиш тадбирлари белгиланди. Аммо қайта қуриш коллективнинг ўзидан бошланмас экан, хўжасизлик барҳам топмайди.

Т. ХОНХЎЖАЕВ,
Ўзбекистон ССР халқ контроли комитетининг бўлим мудири.

Экология муаммолари

ҲАВО МУСАФФО БЎЛСИН

Кейинги йилларда автомашиналар сони кескин ортганлиги, аҳолига транспорт хизмати кўрсатиш яхшиланиб бораётганидан қувонамиз-у атроф муҳити — сиз билан биз нафас олаётган ҳаво заҳарланаётганига унчалик эътибор бермаймиз. Бу масала катта шаҳарларда, жумладан Фарғонада ҳам кўпчиликни ташвишга солмоқда. Тегишли ташкилотлар, жамоатчилик аралашуви билан бу ердаги тўққизта автокорхона муаммони ҳал этишга жиддий киришди.

Аҳолидан тушаётган кўплаб шикоятларга асосан яқинда область халқ назоратчилари бир қатор корхоналарда бўлиб, вазиятни муфассал ўргандилар. Очиғи, кўпгина раҳбарлар автомашиналарни газ ёнилғисига ўтказиш имконияти бўла туриб бу ишга жиддий аҳамият бермаяптилар. Бундан ташқари газ билан ишлаётган машиналар тез-тез бузилаверганидан яна бензинга мослаштиришаяпти. Хўш, арзон ва безиён ёнилғини нега хуш кўришмаяпти? Асосий сабаб — газда ишлайдиган машиналарга хизмат кўрсатиш ночор.

Масаланинг бошқа жиддий томони ҳам бор: газга ўтган машиналар аппаратлари инструкцияда кўрсатилган даражага етказилмагани туфайли ажралиб чиқаётган зарарли ҳаво миқдори белгиланганидан ортиқча. Атроф муҳитини муҳофаза этиш давлат инспекциясининг тегишли чора кўриш юзасидан юборган талабларига автокорхоналар раҳбарлари етарли эътибор бермаяптилар.

Масалан, «Ферганагаз» бирлашмасининг автохўжалиги жорий йилнинг биринчи кварталида ҳисобдан чиқарилган 45 та автомашинани ҳамон ишлатмоқда. Бунинг учун 34 минг сўм маблағ, 8 минг сўмлик ортиқча суюлтирилган газ сарф бўлган. Ҳисобдан чиқарилган 64 та машинага эса тегишли ҳужжатлар тайёрланмаган. Автогаражларда аллақачон яроқсиз ҳолга келган кўплаб техника воситалари уюлиб ётибди.

Газ билан ишлайдиган автомашиналарга хизмат қилувчи кўчма заправка қурилмаларига счетчиклар ўрнатилмаган.

Фарғона «Автодормехбаза»сининг газга мослашган машиналари ҳам талай камчиликлар билан ишлаяпти. Уларга ҳам счетчик ўрнатилмаган. Натижада ўтган ярим йил мобайнида янги ёнилғида ишлаётган 46 та автомашинага 7,3 минг сўмлик ортиқча газ сарф бўлган. Шунингдек, заправкаларда ёнилғидан уриб қолиш ҳоллари ҳам рўй бераяпти. Қўқон ихтисослашган базасида ўнта машина бекор турибди.

«Узмясомолспецавтотранс» ишлаб чиқариш бирлашмасининг Фарғонадаги автобазасида ҳам худди шундай аҳвол содир бўлмоқда. Корхона бош инженерининг масъулиятсизлиги туфайли техника ремонти, уларга хизмат кўрсатиш талаб даражасида йўлга қўйилмаган. Газ билан ишлайдиган 33 та автомашинага сарфланаётган ёнилғи ҳисоб-китобида чалкашликлар бор.

2504-автоколоннанинг деярли барча машиналарига газ балонлари ўрнатилган бўлишига қарамай қўшимча 2,5 минг литр бензин сарфланган. Автомобилларнинг бирontасида ҳам датчиклар ишламайди.

Шаҳар такси паркида ҳам аҳвол шундай. Бош инженер Т. Нишонов техникадан самарали фойдаланиш чораларини кўрмаяпти.

Область халқ контроли комитети мажлисида «Ферганагаз» область ишлаб чиқариш бирлашмаси автохўжалиги бошлиғи А. Арияулин, «Автодормехбаза» бош инженери И. Фадеев, «Ферганагаз» бошлиғининг ўринбосари Ш. Енгулатовга тегишли жазо берилди.

Фарғона газ тўлдириш станцияси бош инженери А. Чайкога қониқарли ишламаётганлиги кўрсатиб ўтилди.

Ушбу чоралардан сўнг баъзи жойларда ўзгаришлар рўй берди. Аммо атроф муҳити муҳофазасига кўпгина жойларда эътибор берилмаяпти. Кўзга кўринмас заҳар эса аста-секин саломатлигимизни кемирмоқда. Муҳим ишга умумхалқ, давлат нуқтаи назаридан қаралмас экан, жиддий ўзгариш бўлиши қийин.

Г. КОРШУНОВ,
Фарғона область халқ контроли комитетининг инспектори.

Ҳеч ким, ҳеч нарса унутилмайди

ФОЙДАГА ҚОЛГАН УМР

Телевизорда совет солдатларининг Улуғ Ватан уруши йилларидаги матонати, жасорати ҳақида ҳикоя қилувчи ҳужжатли фильм намойиш этиларди. Кўтаринки кайфиятда ўтирган Абдулҳақ аканинг асаблари таранглашди. Юраги сиқилиб, ташқарига талпинди. Икки кундирки ҳавонинг ҳам авзои бузуқ. Кўк юзини пағa-пағa булут қоплаган. Изғирин шамол кўз очирмайди. Уззу кун шивалаб ёққан ёмғир қишлоқ аҳлини эзиб юборди.

Ота молларга ем солди, омборхонани саришта қилди. Қани энди ўзига кела қолса. Даҳлизга кираверишдаги тўсинга суянганча чуқур «уҳ» тортди. «Лаънати уруш», — беихтиёр шивирлади унинг лаблари. Суронли йиллар ҳақидаги кинолавҳалар ярасини янгилаб, хаёлини алғов-далғов қилиб юборганди.

...Уруш бошлангани ҳақидаги шумхабар қўрғонтепаликларни ҳам оёққа турғазди. Ҳарбий комиссариатга яқинлашиб бўлмайди. Фронтга, Ватан ҳимоясига жўнатишларини сўраб ариза берганларнинг саноғи йўқ. Улар орасида ёш педагог Абдулҳақ Эргашев ҳам бор эди.

— Сиз ҳозирча шу ерда кераксиз, дарсларни давом эттиринг, — дейишди унга.

Муаллим бутун иродасини қўлга олиб, қишлоқ болаларини ўқитди, бўш вақтларида далада ишлади. Аммо бутун вужуди билан фронтга талпинарди. Ниҳоят, 1942 йил кузида қўлига чақириқ қоғозини олди. Қисқа муддатли тайёргарликдан сўнг жангга кирди. Не-не қийинчиликлар, азобу уқубатларни бошидан кечирди, ўлим билан кўп бор юзма-юз келди.

Ўша даҳшатли олишув умр бўйи ёдидан чиқмайди. Кеч куз. Ленинград жанубида ҳаёт-мамот жанглари борарди. Ўқчи полк солдатларига қатъий топшириқ берилди: душман ҳимояни ёриб ўтмаслиги керак! Ёмғир уриб турган бўлишига қарамай траншеялар қазиб, мустаҳкам позицияни эгалладилар. Кутилмаганда фашистлар катта куч билан ҳужумга ташланишди.

— Бир қадам орқага чекиниш йўқ. Ўлсак, шу ерда ўламиз! — командирнинг буйруғи янгради.

Бир зумда ён-атрофни қора қуюн қоплади. Ўқ ёмғирлари, снарядларнинг портлаши, дарахтларнинг қарсиллаб синиши, сон-саноқсиз қурбонлар даҳшатли манзара кашф этди. Бироқ Абдулҳақ Эргашев саросимага тушмади. Қулай ерга ўрнашиб олиб, душманга қирон келтирди. Немислар қанчалик ҳаракат қилишмасин, уч кун ичида бир қадам ҳам олға жилолмадилар. Бу шаҳар ҳимоясини мустаҳкамлашда муҳим роль ўйнади.

1943 йил. Сенявино қишлоғи. Ён-атроф ўрмонзор, ботқоқлик. Солдатлар навбатдаги ҳужум олдидан нафас ростлашарди. Борлиқ узра сукунат чўккан. Уруш бўлмаётгандек гўё. Украиналик Николай Губер она қишлоғи, унинг сўлим табиати ҳақида берилиб ҳикоя қиларди:

— Эҳ йигитлар, уруш тугасин, ҳаммангизни меҳмонга чақираман. Хотиним — Анастасия томорқада етиштирган неъматлардан татимабсиз, оламга келмабсиз. Энди биз бир-биримиз билан қиёматли дўст, ака-укамиз.

Негадир Абдулҳақ суҳбатга қўшилмас, шинелига бурканиб олганича хаёлга чўмганди. Вужудини ўкинч, изтироб қоплаган. Ич-ичидан хуруж қилиб келаётган оғир дардни аччиқ ютиниш билан қайтаришга уринди: бўлмади. Кўзларида ҳалқаланган ёшни сездирмаслик учун телпаги билан юзини ёпди. Бунчалик эзилаётганлигининг боиси — сўнгги жангда С. Тўхтаматов, А. Нуралиев, А. Сафронов каби қадрдон дўстларидан айрилди. Энди унинг учун ҳеч нарсанинг қизиғи қолмаган. Фақат тезроқ жангга кирса, душмандан қасос олса. Шу пайт немис мерганининг отган ўқи ёнгинасида ётган Сергей Ивановга тегиб, уни қаттиқ яралади.

— Қонхўрлар, кулингизни кўкка совурамиз, — ўзини тутолмади Остонақул Тоғаев.

Орадан ҳеч вақт ўтмай «олға» командаси янгради. Тиш-тирноғигача қуролланган душман қалин ўрмонда мустаҳкам ўрнашиб олганди. Уч кунлик ҳаракат зое кетди. Жуда кўп солдатлар ҳалок бўлдилар. Абдулҳақ Эргашев эса оёғидан яраланиб госпиталга тушди. Уч ой даволангач, соғайиб яна сафга қайтди.

Қирчиллама қиш. Кечалари совуқ жангчиларнинг суяк-суягидан ўтиб кетади. Ҳамма бир тану бир жон бўлиб, Ленинграднинг Воронея Гора районини ишғол қилиш учун тайёргарлик кўрарди. Ярим тунда кучлар бир ерга тўпланди. Масофа яқин бўлганидан немисларнинг бақириб-чақиришлари эшитилиб турарди.

— Диққат, тонготарда қўққисдан ҳужумга ўтамиз. Яшин тезлигида ҳаракат қилинг. Акс ҳолда барчамизни тутдек тўкиб ташлашади, — таъкидлади командир.

Ракета отилиши билан 500 солдат «ура» садолари остида ёвга ташланди. Саросимага тушган фашистлар чекина бошладилар. Ўзбек ўғлони ҳам дадил ҳаракат қилиб, ўт очиш нуқталарини ишдан чиқарди. Ўлжа олинган автоматни сайратиб, босқинчиларнинг додини берди. Сўнгги дамда елкасидан яраланди. Даволанди, бир ярим ой деганда ўз қисмига қайтди. Ғалаба баҳори яқинлашмоқда эди. Энди Абдулҳақ Эргашев минглаб совет солдатлари қатори Чехословакияни фашист газандаларидан озод этишга киришди. Шаҳар чеккасидаги ялангликда ўзбекистонлик жангчи кўрсатган қаҳрамонлик фронт бўйлаб кенг ёйилди.

Ярим тун. Соқчи А. Эргашев ўз постида ҳушёр. Уйқу элитмасин деб шинелини ечиб қўйган. Бунинг устига эски яралари азоб берарди. Ранги синиққан, кўзлари ич-ичига тушган, қимирлашга мажоли йўқ. Аммо бутун куч, иродасини қўлга олиб ён-атрофни кузатади. Бирдан қора шарпалар кўрингандек бўлди. Юраги ҳапқириб кетди. Автоматини нишонга тўғрилаб, қулай фурсат кутди. Ой ёғдусида яққол кўринаяпти: тўққиз немис разведкачиси эҳтиёткорлик билан яқинлашиб келарди. Ораларидаги масофа 30 метрларча қолганда Эргашев автоматини сайратди. Дўстлари ёрдамга етиб келишганида газандаларнинг бари ер тишлаганди. Қўрғонтепалик жангчи жасорати муносиб тақдирланди: унга Қизил Юлдуз ордени топширилди.

Солдатлар ҳар қарич ер учун жон олиб, жон беришарди. Орадан тўрт кун ўтгач, Абдулҳақ яна ўзини кўрсатди. Жанговар топшириқни аъло даражада бажариб, етти немисни асир олди.

Катта сержант Абдулҳақ Эргашевнинг беомон жангу жадалларда кўрсатган қаҳрамонликлари оғиздан-оғизга кўчди. Кўксини I ва II даражали Улуғ Ватан уруши орденлари, III даражали Шуҳрат ордени, қўша-қўша медаллар безади.

У она ерига қайтгач, яна севган касбини давом эттирди. Қишлоқнинг энг олди қизларидан бўлмиш Сорахон билан турмуш қурди. Вақт ўтиши билан пиру бадавлат отахонга айланди. Ҳозирги кунда, Қўрғонтепада Эргашевлар оиласига ҳамма ҳавас қилади. Ўғил-қизлари оталари каби меҳнатсевар, камтар, камсуқум бўлиб етишишди. Исроил — Ленин номли колхозда бош зоотехник. Муқаддам, Мунаввар, Муборак — ўқитувчи. Анвар — шофёр. Маҳфуза — ТошДУ талабаси. Ҳурматли ветеран айни кунларда Арнасой районидаги Конев номли совхоз территориясида яшаяпти. Ҳамон тетик, ҳаракатчан, ўзини ҳамиша сафда деб билади. Мактаб ўқувчилари, чўлқуварлар билан бўладиган учрашувларда оловли йиллар хотиралари, кўп миллатли совет кишилари ўртасидаги метиндек мустаҳкам дўстлик, ҳамжиҳатликнинг қанчалик қудратли куч эканлигини тўлқинланиб ҳикоя қилади.

— Ҳаёт нақадар гўзал, ўлмай шу кунларга етиб келганимдан бахтиёрман, — дейди Абдулҳақ ота. — Аммо дориламон дамларга осонликча эришганимиз йўқ. Миллион-миллион умри азизлар нурли келажак йўлида жон фидо қилдилар. Бир нарса мени диққат қилади: баъзи одамлар ўртасидан меҳр-оқибат кўтарилган. Улар фақат ўзлари ҳақида қайғурадилар. Молпарастлик касали бизга қаердан юқди? Вақт, замона қадрига етайлик. Қайта қуриш шамоли барча жабҳада баралла эсаверсин. Шундагина кўнгилдаги оппоқ ниятлар рўёбга чиқаверади.

М. ҚАЮМОВ.

Ильич районидаги «Октябрь 60 йиллиги» совхозида янги турар жойлар, маданий-маиший бинолар қад кўтариб, гўзаллашиб бормоқда. Яқинда фойдаланишга топширилган «Пахтаобод» магазини бир неча бўлимдан иборат бўлиб, меҳнаткашларга намунали хизмат кўрсатмоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. Савдо кошонасининг умумий кўриниши. 2. Газламалар бўлими ходими М. Усмонова.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотолари.

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ!

ТУЗ ЕТИШМАГАНДА

Агар денгиз суви етарли даражада шўр бўлмаса, океан ҳайвонот ва наботот дунёси учун яроқсиз ҳолга келиб қолар экан. Полинезия маржон ороллари кўрфазида узоқ муддатли ёғингарчиликдан сўнг шундай бўлди. 1986 йили июнь ойида Аляскадаги Руссель кўрфазида ҳам айни шундай ҳодиса рўй берди. Баҳайбат музтоғ кунига ўн беш метр тезликда силжиб пировардида узундан-узоқ баланд девор ҳосил қилди-да, кўрфазни денгиздан ажратиб қўйди. Муз эришда давом этиб, сув чучуклашди. Бу сулаймонбалиқларни ҳалокат хавфи остида қолдирди. Ўлжаларидан маҳрум бўлган тюленлар эса бу ерни тезда тарк этдилар.

БАЛИҚНИ ХУШ КЎРАМИЗМИ?

Ер юзида ҳар бир киши йилига ўрта ҳисобда 12 килограммдан балиқ истеъмол қилади. Инсон айни шу йўл билан 17 фоиз жониворлар оқсилини олади. Луқмаи ҳалолни тановул қилишда Япония мутлақ рекордчи ҳисобланади. Бу мамлакатда ҳар бир кишига йилига 69 килограмм ва 55 фоиз жонивор оқсили тўғри келади.

Шуниси ажабланарлики, сўнгги ўринда ҳам денгиз мамлакати— Покистон туради. Бу ерда киши бошига 2 килограмм балиқ ва 4 фоиз оқсил тўғри келади.

РЕКОРДЧИ ШОЛИ

Япониялик мутахассислар шолининг янги навини етиштирдилар. Унинг дони одатдаги гуручдан уч марта катта, яъни ерёнғоқдек келади. Бахтга қарши янги навнинг таъми пазандалик талабларига жавоб бермайди. Шу боис ундан чорва озуқаси сифатидагина фойдаланиш мумкин.

ҚУЁШ ҚИШЛОҚ

Ғарбий Африка иқтисодий ҳамдўстлиги мамлакатларининг янги лойиҳасига мувофиқ Саҳрои Кабирдаги бир қишлоқни шундай яшаш жойига айлантириш кўзда тутилмоқдаки, келгусида бу ернинг электр энергияси ва ёқилғига эҳтиёжи қуёш ва шамол ҳисобига таъминланади.

Ф. ОРИПОВ тўплаган.

ТЕЛЕВИЗОР ХИЗМАТДА

28 ДЕКАБРЬ, ЧОРШАНБА

● МТ I

7.00 «120 минут».
9.05 Мультфильмлар премьераси: «Сичқон ва туя», «Пилдироқ».
9.25 «Хазина». Телевизион бадиий фильм.
10.40 «Қувноқ стартлар».
11.25 Янгиликлар.
11.35 Болалар учун фильм. «Ўтдаги ширин шарбат».

* * *

16.00 Янгиликлар.
16.10 Мамлакат телевидение студияларининг ҳужжатли фильмлари премьераси: «Пиёз экилган ер» (Олмаота), «Ованес Зардарян» (Ереван), «Кооперациянинг қайтиши» (Қозон).
17.10 «Салом, музика!». Краснодар, Ставрополь, Ейск шаҳарлари болалар хор коллективларининг конкурсли чиқишлари.
18.00 «Немухин созандалари». Мультфильм.
18.20 «Катманду водийсида». Кинопрограмма (Непал).
18.50 Иқтисодий билимлар асослари. «Агро» тележурнали.
19.20 «Дунё воқеалари».
19.40 «Арчани ёнғиндан сақланг». Ҳужжатли фильм.
19.45 «Бир оила бўлишимиз мумкин». Совет—Америка болалар телешоуси.
21.30 «Время».
22.05 Шимол Давлат академик рус халқ хорининг концерти.
23.15 «Дунё воқеалари».
23.25 «Самода ва ерда. Валерий Чкалов ҳаётидан ўн йил». Телевизион ҳужжатли фильм.

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.
Ўқув программаси
9.15 Ҳужжатли фильмлар: «Ақиқ», «Малахит».
9.35, 10.35 Музика. 1-синф. П. И. Чайковскийнинг «Шчелкунчик» балети.
10.05 Немис тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
11.05 Совет монументал ва портрет ҳайкалтарошлиги.
11.35, 12.35 Н. А. Некрасов. «Аёзбобо». 6-синф.
12.05 Немис тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
13.05 «Чашма». Телевизион бадиий фильм. 2-серия.
14.10 «Студентларнинг «Гаудеамус 9» ашула байрами». Телевизион ҳужжатли фильм.
14.30 Янгиликлар.
14.40 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Майор Бўрон». 2-серия.

* * *

18.35 Янгиликлар.
18.40 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
19.25 Москва Кремли комендатураси намунали кўргазмали оркестрининг концерти.
20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!
20.45 «Агар соғлом бўлай десанг». Туризм ва унинг муаммолари.
21.00 «Музикали киоск».
21.30 «Время».
22.05 Иттифоқдош республикалар студияларининг фильмлари. «Яқин кишига бўлган муҳаббат». Телевизион бадиий фильм премьераси (А. Довженко номли киностудия).
23.20 Янгиликлар.

● ЎзТВ

16.45 Зоология. Қадимги ва ҳозирги судралиб юрувчилар.
17.15 Ўсмирлар учун. «Ровесник» (рус.).
18.00 Кўрсатувлар программаси.
18.05 «Қайтиш». Мультфильм.
18.15 «Агросаноат ва Озиқ-овқат программаси».
18.45 «Бутуниттифоқ аҳолини рўйхатга олишни ўтказиш тартиби ҳақида».
19.15 «Қайта қуриш йўлидан». Тошкент кўн-галантерея ва спорт товарлари ишлаб чиқариш бирлашмаси коллективининг иш тажрибаси ҳақида (рус.).
20.00 «Ахборот» (рус.).
20.20 «Елкан, шамол ва биз». Манзарали фильм.
20.30 «Ахборот».
20.50 «Ҳалима Носирова». Фильм-концерт.
21.20 «Кошкар». Телефильм.
21.30 Москва. «Время».
22.05 Экранимизда биринчи марта. «Ўта жозибали ва мафтункор». Бадиий фильм («Мосфильм»).
23.30 «Халқлар дўстлиги — адабиётлар дўстлиги» (тожик тилида).

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 «Афғонистон ўти ичра». Солдат қўшиқлари фестивали (рус.).
21.00 «Советлар ва ҳаёт».

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Время».
22.05 «Вақтичоғлик».
23.15 «Қора қузғун». Телефильм.

Табиатшунос ён дафтаридан

ТУЛКИНИ ҲАМ АЛДАШДИ

Ойнадек тиниқ, аҳён-аҳёнда тўлқин кўтариб оқувчи Псков сувлари баланд қоялар, қалин қамишзорлар орасида йўқ бўлади. Бу ерлар нафақат баҳорда, ҳатто қиш кунларида ҳам жозибадор. Яқинда ёққан қор ҳам атроф муҳитига ўзгача кўрк бағишлади...

Мана, бутазорлар орасидаги яланглик. Маймунжоннинг қуриган шохлари қуршаб турган бу ер ҳам манзарали, айни пайтда ўнғай ва қулай. Сой қирғоғи ниҳоятда нишаб. Бошқача айтганда, тунаш учун айни муддао. Шаҳарлик бир гуруҳ сайёҳлар эрталабгача шу ерда қолдик. Ашаддий балиқчилар чодирлар, ўриндиқлар тайёр бўлгунча ишга тушиб кетишди. Қўлларига қармоқларини олиб, сув бўйида чўнқайишди. Тезда соҳил томондан:

— Балиқ шўрвага тўядиган бўлдик-да!

— Қовурма қилишга ҳам етади,— деган товушлар эшитила бошлади.

Дарҳақиқат, кўп ўтмай пиширилган балиқ шўрва бирам лаззатли бўлдики, асти қўяверасиз. Маза қилиб овқатлангандан сўнг гулхан теварагида қизғин суҳбат давом этди. Эртанги ишларимиз тўғрисида маслаҳатлашиб олдик-да, сўнгра уйқуга ётдик.

— Бирор нарса топгандек у ерда ўралашиб қолдинг, нима қилаяпсан?— деб сўрадим кўпни кўрган Умардан.

У очиқ ерда нарсаларни халтага соларди. Булар кечки овқатдан ортиб қолган нон, дудланган гўшт, пишлоқ эди.

— Эрталабгача қолади дейсанми? Шошмай тур, бир ёқлик бўлади ҳали!— дея ҳазиллашдик унга.— Тулки борки, ҳаммасини тинчитади. Айёрлар айёри атрофда тўлиб ётибди.

— Олдини олаяпман,— муғомбирона кулди Умар.— Бир боплаб қўяй!

Эрталаб ҳаммадан аввал уйғондим. Кўзларимни очишим билан кечқурун бўлиб ўтган гап-сўз ёдимга тушди. Дарҳол овқатимизни ўйладим. Тулки уларни тинчитган бўлса керак, деган фикрга бордим. Шу хаёл билан: «Қани бир қарайчи», —дедим ўзимга ўзим.

Кечаси нималар бўлмайди дейсиз. Тунда яна қор ёққан, унга кўпдан-кўп излар тушганди. Уларга қараб йиртқич ҳайвонларнинг тундаги ҳаракатини билиб олиш мумкин. Мана бир тулкининг изи. У биз ётган жой томон ҳам келибди чамаси. Нарсаларни кўздан кечирган бўлса керак. Нон-пон ёки колбаса ҳиди эътиборини жалб этганга ўхшайди. Лекин ҳеч нарсага тегмабди.

— Бунинг сири оддий,— дея изоҳ берди Умар кулимсираганча.— Юринглар, кўрсатай сизларга.

Бориб не кўз билан кўрайликки, озиқ-овқат яқинида болтача, дарахт кесгич, қўл арра, ошпичоқ турарди.

— Бу нимаси? — ҳайрон бўлдик биз.

Умар қисқача изоҳ берди. Кўпгина ёввойи ҳайвонлар сингари тулкида ҳам қопқондан қўрқиш ҳисси кучли. Бу наслдан-наслга ўтадиган табиий туйғу. Жониворларнинг доимий душмани— инсон қўли теккан металл ҳиди, олов... Излар шундан далолат берадики, тулки келиб роса айланган. Аммо нарсаларга тегишга журъат эта олмаган. Улар металл асбоблар билан муҳофаза қилинганку, ахир!

— Демак, тулки унчалик айёр эмас экан-да?— деди кимдир ҳазиллашиб.

А. ИНСАРОВ.

«ПАХТАКОР» ҲИСОБ БЕРДИ

Куни кеча Тошкентдаги Билимлар уйи футбол ишқибозлари билан лиқ тўлди. Бу ерда биринчи лига вакили — «Пахтакор» [Тошкент] командаси аъзоларининг спорт шинавандалари билан учрашуви бўлиб ўтди. Унда пойтахт жамоатчилиги вакиллари, мутасадди ташкилотларнинг ходимлари иштирок этдилар. Команда тренерлари ва ўйинчилар улар олдида ҳисоб бердилар.

Бу йил мусобақаларга бой бўлди. ГФР стадионларида футбол бўйича Европа биринчилиги, Сеулда ёзги олимпиада ўйинлари ўтказилди. Совет спортчилари уларда муваффақиятли қатнашиб, миллионлаб ишқибозларни хушнуд этдилар. Сеулдаги баҳсларнинг шоҳиди, таниқли футбол шарҳловчиси Ахбор Имомхўжаев ишқибозларга ёзги олимпиада ўйинларидан олган таассуротларини гапириб берди. Шундан сўнг «Пахтакор»нинг бош тренери, СССР спорт мастери Биродар Ҳасанович Абдураимов сўз олди.

— Футболчиларимиз бу йил ёмон ўйнамадилар, — деди у. — Ўтган йилга нисбатан икки поғона юқори кўтарилишга эришдик. Илк бор таъсис этилган биринчи лига совринини қўлга киритдик. Аммо бу келгуси йилда яна икки поғона кўтариламиз, яъни учинчи ўринни оламиз, деган маънони билдирмайди. Мақсадимиз ҳар қачонгидек битта: олий лигага чиқиш. Ишқибозлар бу йил ана шу ният амалга ошмагани учун бизни койисалар ҳақлидирлар. Уларга берган ваъдамиз устидан чиқа олмадик. Биринчи даврада Волгограднинг «Ротор» командасига ютқазиб, Ростовнинг СКА, Пермнинг «Звезда» коллективлари билан дуранг ўйнаганимиз пировардида панд берди. Иккинчи даврада барча куч ва, имкониятни ишга солдик. Афсуски, олий лигага чиқа олмадик. Энг муҳими, турли вариантларни синаб кўришга эришдик. Бир неча бор уч ҳимоячи билан ўйнадик, баъзан учрашувга иккиуч ҳужумчини қўйдик. Бу тажриба келгусида қўл келишига ишонаман.

САВОЛ: Команда чемпионатга қандай тайёргарлик кўрмоқда?

АБДУРАИМОВ: Мавсум тараддудини ҳар қачонгидан барвақт бошладик. Футболчиларимиз илк бор 19 декабрда тўпландилар. Шундан буён машқлар узлуксиз ўтказилмоқда. Дастлабки босқич тайёргарлигини Тошкентда бошлаб, сўнгра Болгарияда давом эттирамиз. Бу ерда ўтказиладиган халқаро мусобақада қатнашамиз.

Бир янгилик. Биринчи лига соврини учун саралаш учрашувлари келгуси йил баҳорида Тошкентда ўтказилади. Бу 4 апрелда бошланадиган мамлакат чемпионатини шай бўлиб кутиб олишга имкон бериши мумкин. Ўтган йиллардан фарқли ўлароқ мавсумолди ўртоқлик учрашувларини фақат кучли командалар билан ўтказишни мўлжаллаяпмиз.

САВОЛ: Командада ўзгаришлар бўлдими? Бу ҳақда кенгроқ тўхталсангиз.

АБДУРАИМОВ: Одатга кўра ҳар йили барча клубларда озми-кўпми ўзгариш бўлади. Бундан биз ҳам мустасно эмасмиз. Аввало сафимизга келиб қўшилган футболчиларга тўхталайлик. Кейинги йилларда Москванинг «Торпедо» командаси шарафини ҳимоя қилган ҳужумчи Виктор Кобзев, Ростовнинг СКА командаси марказий ҳимоячиси Владимир Шчербак, Саратовнинг «Сокол» коллективидан дарвозабон Логунов ва бошқалар «Пахтакор»да ўйнаш истагини билдирдилар. Дарвозабон Геннадий Кахиани, ҳужумчи Марат Кабаев командани тарк этишди.

САВОЛ: Ярим ҳимоячи Геннадий Роткович жароҳат олганлиги туфайли мавсум охиридаги ҳал қилувчи учрашувларда қатнаша олмади. У Минскнинг «Динамо» командасига ўтиб кетармиш, деган гаплар юрибди. Тўғрими?

АБДУРАИМОВ: Геннадий ҳозир даволанишни давом эттираяпти. У яқинда келиб қолдириб кетган мактубида ҳеч қачон бошқа командага кетмаслигини ёзибди. Демак, сўзи қатъий. Унга ишонса бўлади.

Шундан кейин ишқибозлар бир вақтлар «Пахтакор» командаси составида ўйнаб, кейинчалик бошқа коллективларга ўтиб кетишган Фахриддин Исломов, Ислом Аҳмедов, шунингдек бу йилги мавсумда команда шарафини ҳимоя қилишган Валерий Шавейко, Владимир Сараев тақдири билан қизиқиб, бу тўғрида саволлар беришди. Дастлабки икки футболчи қаттиқ жароҳат олганлиги сабабли бундан кейин ўйнашлари уларнинг ўзларига боғлиқлиги айтилди. Агар кучқувватларини тиклаб, олдинги йиллардагидек пухта тайёргарлик кўрсалар, улар яна командага таклиф этилишлари мумкин. Шавейко ва Сараев эса бошқа командаларга ўтиб кетдилар.

САВОЛ: Республикамизнинг иккинчи лигада ўйнайдиган командаларидан ҳам футболчилар таклиф этилдими? Агар чақирилган бўлса, улар кимлар?

АБДУРАИМОВ: Иккинчи лига коллективлари — бизнинг ўринбосарларимиз. Уларда пайдо бўлган қобилиятли ўйинчилар ҳар доим эътиборимизда. Ҳозирдаёқ Намангандан Мустафо Байрамов, Страхов, Тошкентдан ака-ука Шуҳрат ва Санжар Маҳсудовларни йиғинга таклиф этдик.

Ўрни келганда шуни айтиш зарурки, бизда ўсмирлар ўн беш ёшгача футбол билан шуғулланишади. Кейин улар машаққатларга бардош бера олмасдан осон ишларга ўтиб кетишади. Демак, айни шу ёшда ўсмирлар билан ишлашни яхши йўлга қўйишимиз керак.

САВОЛ: 60—70 йилларда «Пахтакор»да Тожиров, Ан каби бутун ўйинни бошқариб турувчи футболчилар бўларди. Афсуски, кейинги йилларда бундай ўйинчилар кўринмаяпти.

АБДУРАИМОВ: Нега энди? Ярим ҳимоячиларимиз Қосимов, Пятницкий, Постнов маҳоратларини йилдан йилга чархлашаяпти. Улардан умидимиз катта. Агар ўз устларида муттасил ишлаб, машқларга зўр берсалар, ажойиб футболчилар бўлиб етишишлари мумкин.

САВОЛ: Баъзи учрашувларда 11 метрлик жарима тўпини аниқ бажара олмаслик ҳоллари рўй бердики, бу командa ўйинига кескин таъсир кўрсатди. Наҳотки, бунга қодир футболчи бўлмаса?

АБДУРАИМОВ: Пахтакорчилар бу борада ўзига хос «рекорд» қўйдилар. Қатор учрашувларда пенальти амалга оширилмади. Бу эътиборимизда турибди. Келгуси мавсумга бир неча футболчини ана шу вазифани бажаришга тайёрлаяпмиз.

«Ёш ленинчи» газетаси ажойиб ташаббус кўрсатиб, қобилиятли ёшларни аниқлаш бўйича ўтказган конкурс жойларда футболни ривожлантириш имконияти мавжудлигини кўрсатди. Газета ходими С. Остоновнинг айтишича, уларнинг хайрли бу ишини қўллаб-қувватлайдиган ташкилотлар бўлмади. Натижада конкурс давомида аниқланиб, Бутуниттифоқ мусобақаларида яхши ўйнаган айрим ўсмирлар эътибордан четда қолдилар.

Ишқибозлар «Пахтакор» командасини хўжалик ҳисобига ўтказиш масаласи билан ҳам қизиқдилар. Учрашувда таъкидлаб ўтилганидек, бунинг учун катта имконият мавжуд. Команда жамғармасида бу йилги харажатлардан ташқари 700 минг сўм маблағ бор. Эндиги гап мутасадди ташкилотларнинг ташаббусига, ҳаракатига боғлиқ. Ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга қанчалик тез ўтилса, шунча яхши, бундан команда ютади.

Яқинда «Советский спорт» газетасида «Пахтакор» командаси зилзиладан зарар кўрган Арманистонга моддий ёрдам беришга жазм этганлиги тўғрисида хабар босилди. Шу мақсадда иккита ўртоқлик учрашуви ўтказилади. Бундан тушган маблағ ва икки кунлик иш ҳақи қардош арман халқига ёрдам фондига берилади.

Учрашувда янги ташкилот — Футбол иттифоқи тўғрисида ҳам гап бўлди. Унинг «Советский спорт» газетасида босилган устави қайта ишлаб чиқилмоқда. Айни чоғда ишқибозлар СССР терма командаси ва Киев динамочиларининг бош тренери Валерий Лобановскийнинг олий лигани тўрт коллектив тарк этиб, улар ўрнига биринчи лигадан тўрт клубнинг чиқиши тўғрисидаги таклифи юзасидан қандай фикрлар билдирилганлиги билан қизиқдилар. Ҳозирча бу ҳақда бирон-бир аниқ таклиф бўлгани йўқ.

Маълумки, келгуси йилда собиқ «Пахтакор» командасининг ҳалок бўлганига ўн йил тўлади. Шу муносабат билан учрашувда ажойиб бир фикр айтилди. Келгуси йил Тошкентда авиация ҳалокатига учраган клублар хотирасига бағишлаб халқаро мусобақа ўтказиш мўлжалланмоқда. Унда турли йилларда ҳалокатга учраган «Торино» (Италия), Чили, «Манчестер Юнайтед» (Англия), Боливия, «Пахтакор» (СССР) ва «Алянс» (Перу) командалари қатнашадилар.

Қисқаси, «Пахтакор» командаси аъзоларининг ишқибозлар билан учрашуви мароқли ўтди. Бу тадбирни анъанага айлантиришга қарор қилинди. Келгуси учрашув январь ойида ўтказилади. Унда пахтакорчилар мавсумга қандай тайёргарлик кўраётганликлари тўғрисида ўз ихлосмандлари олдида ҳисоб берадилар.

Т. СОЛИЕВ.

Редактор А. Ғ. МУХТОРОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул секретарь — 33-09-93, 32-56-26. Секретариат — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими —33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими —33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими —32-54-52. Таржима бўлимлари —32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими —33-81-42.

Р. — 08272. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 2174. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12